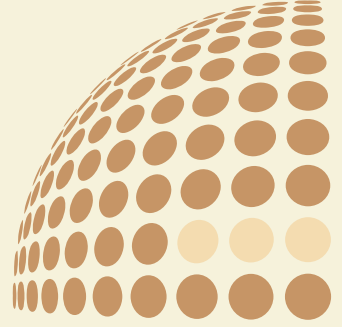

SETA ANALİZ

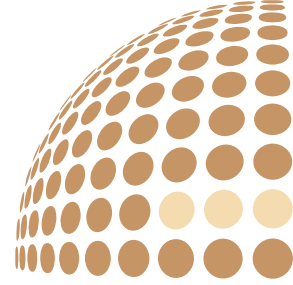
SETA | Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı | www.setav.org | Aralık 2012

2012'DE SİYASET

HATEM ETE, GALİP DALAY, SAMİ ORÇUN ERSAY, DOĞAN EŞKİNAT

SETA ANALİZ

Sayı: 60 | Aralık 2012

2012'DE SİYASET

HATEM ETE, GALİP DALAY,
SAMİ ORÇUN ERSAY, DOĞAN EŞKİNAT

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ | 3

1. VESAYETİN GERİLETİLMESİ VE DARBELERLE YÜZLEŞME | 9
2. İNŞA SİYASETİ VE AK PARTİ | 12
3. ARAYIŞ SİYASETİ VE CHP | 19
4. TELAFİ SİYASETİ VE MHP | 24
5. VEKALET(EN) SİYASET(İ) VE BDP | 28
6. GÜVENLİK-DİYALOG EKSENİNDE PKK VE KÜRT MESELESİ | 31
7. SONUÇ | 39

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türkiye, 2012 yılını, vesayet sisteminin siyasal denklem üzerindeki ağırlığını yitirmesini sembolize eden 12 Eylül (2010) referandumu ve demokratik ilkelere dayalı yeni Türkiye'yi inşa sürecinin toplumdan vize almasını sembolize eden 12 Haziran (2011) seçimlerinin siyasal yansımalarıyla geçirdi. Bu iki kritik eşik, bütün siyasi aktör, kurum ve kesimlerin siyaset zeminini değiştirdi. Ancak, Türkiye'nin 2014 ve 2015 yıllarında sırasıyla yerel, Cumhurbaşkanlığı ve genel seçimleri gerçekleştirecek olması, siyasi aktör ve partilerin, inşa sürecindeki performansları üzerinde etkili oldu. Siyasi partiler, bir taraftan, 12 Eylül referandumu ve 12 Haziran seçimlerinin verdiği demokratik reform ve yeni Türkiye'yi inşa mesajına bigâne kalamazken, öte taraftan, seçim maratonu arifesinde radikal bir siyasal hamlede bulunmaktan da çekindiler. Bu gerilimli siyasal psikoloji, 2012'de demokratik siyasal iklimin küçük adımlarla tahkim edilmesini olanaklı kılarken, kapsamlı bir siyasal reform sürecinin yaşanmasını da imkânsız kıldı.

Elinizdeki analizde, siyasi partilerin bu gerilimli siyasal psikolojinin etkisi altında yaşanan 2012 yılındaki performansları mercek altına alınırken, siyasal faaliyetin iki değişmez gündem maddesi olan vesayetle mücadele-darbelerle yüzleşme ve PKK'nın silahsızlandırılması-Kürt sorununun çözümü başlıklarında kaydedilen gelişmelere değinilmektedir.

Vesayetin Geriletilmesi ve Darbelerle Yüzleşme

- 2012 yılı, 2000'lerin başından beri siyasal gündemin belirleyici dinamiklerinden biri olan, siyasal sistemi vesayetçi etkilerden arındırma sürecinin hız kesmeden devam ettiği bir yıl oldu. Türkiye'nin 2000li yılların başında Avrupa Birliği reformları üzerinden başlayan sivilleşme serüveni, 2007'den itibaren darbe teşebbüsü davaları ile devam etmişti. Özellikle Ergenekon ve Balyoz davaları bağlamında toplumda farklı tepkilere kaynaklık eden süreç, 2012 yılında yeni bir safhaya geçti. Darbe teşebbüsü davalarının bir kısmında (Atabeyler, Balyoz) karar açıklanırken, Ergenekon davasında mahkemenin iddia makamından mütalaa istemesi ile bir dönemin sonuna yaklaşıldığı algısı kuvvetlendi. Öte yandan darbelerle yüzleşmede yeni istikamet, fiili darbelerin yargı önüne çıkarılması oldu. Bu anlamda 2012 yılının kuşkusuz en önemli gelişmesi, Nisan ayında görülmeye başlanan 12 Eylül davasında Kenan Evren ve Tahsin Şahinkaya'nın Cumhuriyet tarihinde yargı önüne çıkarılan ilk 'başarılı' cunta üyeleri olmalarıydı. 1980 darbecilerinin yargılanması, diğer fiili darbe süreçlerinin de adalete hesap vermesi talebini ortaya çıkardı: 28 Şubat süreci hakkında başlayan ve yıl boyunca devam eden soruşturma, Em. Org. Çevik Bir ve Kemal Gürüz gibi isimlerin tutuklanmalarına sahne oldu.
- 2007'den itibaren ağırlıklı olarak yargı organları üzerinden devam eden sivilleşme çabaları, 2012'de yasamanın daha aktif bir rol oynadığı yeni bir denklemin sinyallerini verdi. Meclis Darbe ve Muhtıraları Araştırma Komisyonu'nun 132 mağdurun tanıklığına başvurarak hazırladığı 1404 sayfalık rapor, TBMM'nin tarihinde ilk kez kendisine karşı işlenen suçlar için hesap sormasını temsil etti. Komisyon çalışmalarına binaen dillendirilen Adnan Menderes'e iade-i itibar ve 1980 darbesinde hüküm giyenlere yönelik sicil affı gibi talepler, yakın gelecekte yasama organının sivilleşme sürecinde daha merkezi bir rol oynayacağını göstermektedir.

İnşa Siyaseti ve AK Parti

- 12 Eylül (2010) referandumunu ile vesayet gerile(til)mesinin tescillenmesi, 12 Haziran (2011)'da AK Parti'nin elde ettiği seçim galibiyeti ve akabinde kullanıma soktuğu "ustalık dönemi," "2023 Vizyonu" gibi kavramlar hem toplumda hem de siyasette 2012 yılına "yeni Türkiye'nin inşa yılı" misyonunun yüklenmesine neden oldu. Ancak, Türkiye'nin 2014-2015 yıllarında, hem AK Parti'nin hem de ülkenin kaderi üzerinde belirleyici olacak üç seçimlik bir maratona girecek olması, çözülmeyi bekleyen siyasi sorunların toplumsal uzlaşmayı gerektirmesi, geliştirecekleri siyasi projelerle AK Parti'ye alternatif olabilecek veya AK Parti'yi zorlayacak sahici siyasi aktörlerin yokluğu ve bölgesel gelişmelerin radikal değişimlere gebe olması, inşa sürecinin hızı ve yönelimi üzerinde belirleyici oldu. Buna, hem AK Parti hem de müttefik ve muarızlarının inşa sürecinin muhtemel parametrelerine yönelik sürdürdükleri arayış, tartışma ve mücadelelerin yoğunluğunu da eklemek mümkün. Bütün bu dinamikler, 2012'nin yeni Türkiye'nin 'inşa sürecine geçiş' yılı olarak tanımlanması sonucunu doğurmaktadır.
- Bunun yanında, 2012 yılı inşa sürecinin muhtemel parametrelerine dair görüş ayrılıklarının daha net bir şekilde ortaya çıktığı ve AK Parti'nin geçmiş on yıl boyunca kendisini destekleyen toplumsal kesimlerden en fazla eleştiri aldığı yıl oldu. AK Parti, muktedir olduktan sonra demokratik bir siyasal sistem inşa etme hedefinden vazgeçtiği, halen sistem içinde varlığını sürdüren vesayetçi aktörlerle anlaşığı ve/ya muhafazakâr bir inşa sürecini gündemine aldığı konusunda yoğun bir eleştiriye tabi tutuldu. Bu eleştiriler karşısında, AK Parti, reform sürecinin mevcut koşullar elverdiği ölçüde inşa hedefinden sapılmadan sürdürüldüğünü savundu. Bu eleştirileri, farklı Türkiye tahayyüllerinin bir tezahürü ve inşa öncesi süreçte yaşanan bir hegemonya mücadelesinin bir yansıması olarak okumak mümkün. Yöneltilen eleştiriler ve yaşanan hegemonya mücadelesi, kendinden menkul bir demokrasi akreditasyonuna dönüşmediği ölçüde, sağlıklı ve kapsayıcı bir inşa sürecinin başlamasına, sistemin demokratikleşmesine ve demokratik siyasal kültürün tahkim edilmesine katkı sunmaktadır.
- Ortaya koyduğu 2023 vizyonuyla inşa misyonunu üstlenen AK Parti'nin, inşa sürecinin takvimini, enstrümanlarını ve yönünü tayin etme hakkı vardır. Ancak, AK Parti'nin bu süreci yürütürken denge siyaseti ve geçiş sürecinin yapısından kaynaklanan risklerin farkında olmasında yarar var. Bu çerçevede, AK Parti'nin önündeki en büyük risk, siyasal sahiciliğini yitirmesi, vicdanları rahatsız etmesi ve toplumsal güveni zedelemesidir.

Arayış Siyaseti ve CHP

- 2012 yılı, CHP'nin, 2010'dan beri sürdürdüğü 'siyaset arayışı'nı bir menzile vardırırmaktan vazgeçerek, 'arayış siyaseti'ne karar kıldığı bir yıl oldu. CHP, lider değişimi yaşadığı Mayıs 2010'dan beri, kimliğini ve siyasetini yenileme arayışını sürdürüyor. Lider değişimiyle start verdiği değişim arayışını iki buçuk yıl aradan sonra, bugün de, nihayete erdirdiğini söylemek zor. 12 Haziran 2011 seçimlerinde Meclis grubunda revizyona giden parti yönetimi, 2012 yılının Şubat ve Temmuz aylarında yapılan üç kurultayla eski yönetici kadroyu da tasfiye ederek parti içinde yaşanan iktidar mücadelesine son verdi.
- Ancak, geride kalan iki buçuk yıla beş kurultay, bir referandum ve bir seçim sığdıran yeni CHP yönetimi eski kadroları tasfiye etmekte gösterdiği kararlılığı, eski kimlik ve siyaset tarzını değiştirmek hususunda sergileyemedi. Seçmeni küstürmemek adına eski siyasetle bağıni koparmaktan kaçınan

Kılıçdaroğlu, eski kadrolardan boşalan koltukların önemli bir kısmını, CHP'nin eski siyasetini temsil eden yeni isimlere tahsis ederek bu algıyı kuvvetlendirdi. Bugün gelinen noktada, parti tabanında varlığını sürdüren ulusalcı-sosyal demokrat ayrışması, partinin yönetici kadrosunda da temsil edilmekte; bu durum, neredeyse her kritik siyasal sorunda ayrışmalara neden olmaktadır. 2014-2015 yıllarında gerçekleşecek üç seçim, Kılıçdaroğlu'nun ayrışan taraflar arasında tercihte bulunarak, bir taraftan yana ağırlık koymasını zorlaştırıyor. Bu durum, Mayıs 2010'da başlayan arayışın sonlanmasını ve CHP'nin sınırları belirlenmiş bir kimlik ve siyasete karar kılmasını neredeyse imkânsız kılıyor. Bu nedenle, CHP için, Mayıs 2010'da başlayan 'siyaset arayışı'nın, 2012 itibarıyla, yerini 'arayış siyaseti'ne bıraktığını söylemek mümkün.

- Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2012 boyunca sürdürdüğü kimlik arayışı ve kararsızlığın yansımaları partinin siyaset tarzında da dikkat çekici savrulmalar yaşanmasını beraberinde getirdi. Parti çatısı altında siyaset yapan farklı grupların öne çıkma çabaları, siyaset değişimini gerçekleştirilemeyen yönetimin siyasi üslup üzerinden kitleleri hareketlendirme çabası gibi nedenlerle zaman zaman merkez sol parti kimliğinden uzaklaşarak marjinal-sol örgüt görüntüsü vermesine yol açtı. Bu siyaset tarzına, radikal sol-ulusalcı gençlik derneklerinin düzenlediği kutlama programlarına katılma; ancak marjinal gençlik örgütlerinde veya siyasi partilerde rastlandığı şekilde polisle çatışma görüntüsü verme; toplumsal barışı zedeleme riski yüksek yerel mezhepçi dayanışma gösterilerine katılma, vb. bir çok eylem ve siyasal tutum örnek gösterilebilir.
- 2012 yılının Cumhuriyet Halk Partisi açısından ürettiği temel sonuç, partinin kabuk değiştirme sürecinin zamana yayılması nedeniyle artık radikal bir kimlik değişiminin mümkün olmadığını ve bu dönemde kimlik ve siyaset tarzları itibarıyla eski ve yeni kadroların parti içi nüfuzlarını tahkim ettiklerinin anlaşılması oldu. Bugün CHP, eski kimliğiyle barışık olmamakla birlikte bu kimliği ardında bırakamayan; yeni bir kimlik edinme arzusunun gerektirdiği kararlılığı da sergilemeyen bir parti görüntüsü vermektedir. 2010 referandumu ve 2011 seçimlerini bu kararsızlığa gerekçe gösteren partinin üç seçime sahne olacak 2014-2015 döneminde de kesin kararlar alması kolay olmayacaktır.

Telafi Siyaseti ve MHP

- 2012 yılı, MHP'nin, telafi siyasetine duyduğu ihtiyacı, göreceli olarak yüksek bir maliyetle, hissettiği bir yıl oldu. Cumhurbaşkanlığı krizini çözmek gibi kritik bir kaç olay dışında, vesayetle sürdürülen mücadeleye kayıtsız kalan MHP, vesayetin tasfiyesini sembolize eden referandumun yansımalarını da ya yeterince doğru algılayamadı, ya da bilinçli olarak yanlış tarafta konum alarak karşıladı. MHP, zamanın ruhuna ve tarihin akışına ters gelen üstelik siyasal-toplumsal geleneğiyle de örtüşmeyen bu siyasetin üretebileceği muhtemel maliyeti, kendisini yükselen Kürt milliyetçiliğine karşı güvenli bir barınak olarak konumlandırmayı sağlayarak nispeten az bir hasarla atlatmayı başardı. Ancak, 2012 yılı, MHP'nin, referandum sonuçlarıyla yüzleşmeyi, siyasetini referandumun doğurduğu yeni siyasal denklem üzerinden yeniden biçimlendirmeyi daha fazla geciktiremeyeceğini ortaya koydu. Bu bağlamda, Bahçeli, yılın başlarında Başbakan'ın "Dindar gençlik yetiştirmek istiyoruz." sözleriyle başlattığı tartışmada başbakana destek çıkmak, okullarda din dersi ve Hz. Muhammed'in hayatının seçmeli ders olarak okutulmasını desteklemek, vb. gibi siyasi tartışmalar vasıtasıyla milliyetçi-muhâfazakar tabanına değişmediğini göstermek için sinyal verdi.
- MHP için yılın en kritik gündemi partinin 4 Kasım'da gerçekleştirdiği 10. Olağan kongreydi. Kongre'de Bahçeli genel başkanlığını korusa da, parti içindeki muhalefetin delegeden aldığı %40 oranındaki destek, önemli siyasal dönemeçlerde partinin siyaset üretimi üzerinde etkili olmaya adaydır.

- Önümüzdeki dönemde MHP ile ilgili ana gündem, ödediği maliyet sonrasında gecikmeli olarak telafi siyasetinin gerekliliğini hisseden partinin, referandumun işaret ettiği yeni siyasal denkleme karşılık gelecek bir siyaset üretip üret(e)meyeceğidir. MHP'nin yakın geleceği üzerinde etkili olacak bir diğer gündem maddesi, muhalefetin mevcut sayısal gücünü siyasal bir güce dönüştürüp dönüştüremeyeceğidir. MHP'nin yerel seçimlerde sergilediği siyasi performans beklentileri karşılamayacak olursa, muhalifler, 4 Kasım'daki kongrede kazandıkları, partiyi olağanüstü kongreye çağırma fırsatını kullanma meşruyetini elde ederek, sahip oldukları sayısal gücü siyasal güce tahvil etme imkânı bulacaklardır.

Vekâlet(en) Siyaset(i) ve BDP

- 2012 yılı, öteden beri örgüt ile parti olma arasındaki belirsizlikle siyaset yapan BDP'nin, siyasi parti olmaktan biraz daha uzaklaşarak örgütle daha fazla özdeşleştiği bir yıl oldu. Bu tespite, BDP'li milletvekillerinin PKK'lılarla kucaklaşması, BDP'nin açlık grevlerinde yatıştırıcı veya arabulucu bir rol üstlenmek yerine açlık grevlerinin siyasi sözcülüğünü üstlenmesi ve siyasi inisiyatif geliştirmesi beklenen hemen hemen her olay esnasında varlık gerekçesini ortadan kaldırmak pahasına Öcalan veya PKK'yı adres/muhatap göstermesi gibi unsurlar gerekçe gösterilebilir. Bu çerçevede, 2012 yılı, BDP'nin siyasi varlığını anlamsızlaştırdığı, varlık gerekçesini teşkil eden siyasi kanallar açma sorumluluğunu üstlenmekten en fazla uzaklaştığı bir yıl olarak geçti.
- Öteden beri, siyasi sözcülüğünü üstlendiği kitleyi makul bir siyasal vasata çekmek yerine, belirlenen konuma kendisini uyarlayan BDP, açlık grevi eylemi sırasında da bu geleneği bozmadı. Açlık grevi eyleminde BDP, tabanı ve kamuoyu arasında uzlaştırıcı bir arabulucu rolüne soyunmak yerine kendisi de greve katılarak, çözümün değil, sorunun bir parçası oldu. BDP, çıkan bir krize müdahale edip siyasal pozisyonunu güçlendirmek yerine, kendi aktörlüğünü bilinçli şekilde ikincil bir konuma iterek Öcalan'ın pozisyonunu güçlendirmeye çalıştı. Önüne çıkan bu fırsatı, en basitinden arabuluculuk pozisyonu üstlenerek siyasi iradesini güçlendirmek üzere kullanmak yerine, edilgen bir pozisyonla kendisini grev eylemcileriyle eşitleyen BDP, siyaset kurumu tarafından ciddiye alınma ve/ya kendi kitesini yönlendirme potansiyelini de zayıflattı.
- BDP için yılın en büyük krizi, 17 Ağustos 2012'de 9 BDP'li milletvekilinin Şemdinli ilçesi Bağlar Köyü'nde PKK'lı teröristlerle kucaklaşmasıyla meydana geldi. BDP'li milletvekillerinin PKK'lılarla kameralar önünde oldukça samimi fotoğraflar vermeleri gerek kamuoyunda gerekse de Hükümet kanadında büyük bir infiale yol açtı. Bu fotoğrafın, sonuçları itibarıyla, "II. Habur etkisi" yarattığını söylemek yanlış olmaz. 9'u BDP'li 10 milletvekili hakkında Van Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan fezlekenin Adalet Bakanlığına gönderilmesinin ardından Başbakan'ın dokunulmazlıkları kaldırma lehine verdiği demeçlerle, fezlekeler Meclis'e gelmiş bulunmaktadır.
- BDP 2012 yılına bu krizlerle birlikte bir de olağanüstü kongre sığırdı. BDP üst yönetimi, KCK operasyonlarının parti kadrolarını daraltması gerekçesiyle 14 Ekim'de II. Olağanüstü Kongresini gerçekleştirdi. Matematiksel bir ihtiyaçtan yola çıkılarak gerçekleştirilen Kongre'nin bu ihtiyacı gidermeyle sınırlı bir fonksiyon icra ettiğini söylemek mümkün. Bu çerçevede, 2012 yılı içinde, kongre sürecinden geçen diğer partilerin (AK Parti, CHP, MHP) aksine, BDP kongresi, parti kimliği ve siyaseti üzerinde kalıcı bir etkiye yol açmamış görünmektedir.
- Bölgesel gelişmelerin Kürt meselesinin ve PKK'nın akıbetini doğrudan belirleyecek bir düzeye geldiği, vesayetin tasfiyesinden sonra Kürt meselesi ve PKK dosyasını gündemine alan siyasetin ve siyasi iktidarın çözüm için yoğun bir arayış sürecinde olduğu, PKK'nın yanlış bir bölgesel okumayla

gerçekleştirdiği Temmuz 2011'deki Silvan saldırısından sonra demokratik siyasete alan kapatmayı öncelikleri arasında alarak çözüm umudunu örseleyecek bir şiddet sarmalı başlattığı bir dönemde, BDP, her zamankinden daha fazla ihtiyaç hissedilen siyasi bir inisiyatif üstlenmek yerine PKK'ya bağlı, bilindik edilgen tavrını sürdürdü. Bu çerçevede, ulusal ve bölgesel koşulların Kürt sorununu çözmeye ve PKK'yı silahsızlandırmaya aciliyet kazandırdığı, objektif koşullar itibarıyla çözüme en fazla yaklaşıldığı bir zaman diliminde, 2012 yılında, BDP, siyaset üretmek üzere yakaladığı fırsatları hoyrat bir tutumla teperek PKK yedeğinde yürüttüğü apolitik tutumunu tahkim etti.

Güvenlik - Diyalog Ekseninde PKK ve Kürt Meselesi

- 2012 yılı, 14 Temmuz 2011'de PKK'nın Silvan'da gerçekleştirdiği saldırıyla başlayan sürecin gölgesinde geçti. 2012 yılı boyunca, yoğunlaşan çatışma, güvenlik ihtiyacı, dili ve enstrümanlarının ön plana çıkmasına, siyasetin mesaisinin çoğunu güvenlik tedbirlerinin güçlendirilmesine hasretmesine ve Kürt meselesinin çözümüne ilişkin gündemin terörle mücadele gündemi karşısında mevzi kaybetmesine yol açtı. Bunun yanında, 2012 yılında Kürt meselesi bağlamında şu hususlar öne çıktı: Şiddetin yükselmesi ve eylemlerin çeşitlenmesi, Arap Baharı'nın etkileri ve yeni bölgesel denklem, açık grevleri ve siyasal yansımaları.
- Yaygın şiddet kullanımı, mücadele tarzının çeşitlendirilmesi ve AK Parti'nin hedef alınması PKK'nın 2012 yılında izlediği temel stratejilerinden birini oluşturdu. Gaziantep örneğinde olduğu gibi sivil alana da taşınan bu şiddet ile PKK, şiddeti durduramadığı gerekçesiyle AK Parti'ye karşı toplumsal bir öfkenin doğacağını, Ortadoğu'da yaşanan gelişmelerin bu şiddetin Türkiye'ye olan maliyetini artıracaklarını ve Arap baharına benzer bir Kürt baharının alt yapısının hazırlanacağını varsaymaktaydı. Yine, PKK'nın bu sene denediği "vur-kal" ve "alan savunması" taktiklerini, Arap baharı sürecinde yaşanan benzer örneklerden etkilenerek ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Son olarak, PKK, hem devletin yeni sahibi olarak kabul ettiği hem de bölgede devletten daha fazla toplumsal meşruiyete sahip olan, dolayısıyla da bölgede kurmayı hedeflediği hegemonyaya karşı tehdit olarak algıladığı AK Parti'yi kendi mücadele stratejisinin ana hedeflerinden biri haline getirdi.
- Bunun yanında, Suriye krizi bağlamında Türkiye'nin İran ve Irak ile farklı cephelerde yer alması PKK üzerinde daha önce var olan bölgesel baskıyı ortadan kaldırarak rahat hareket edebilme serbestiyeti kazandırdı. Buna ilaveten, PKK'ya yakınlığı ile bilinen PYD'nin, Suriye'nin Kuzey kısmında doğan nüfuz boşluğunu doldurması da, PKK'nın Arap Baharı'nın kendi pozisyonunu güçlendirdiği algısını tahkim etti.
- 2012 yılında, bölgesel gelişmeler Kürt ve PKK meselesinin gidişatı üzerindeki en etkili faktörü teşkil etti. Ortadoğuda yaşanan süreçle alakalı bir netleşme yaşanmadığı sürece Kürt ve PKK meselesinin çözümünde yapısal bir değişikliğin meydana gelmesi olası gözükmemektedir. Yaşanan bu belirsizlik hükümetinde meseleye yaklaşımında ortaya koyduğu çözüm parametrelerinin güvenlik-diyalog ekseninde gidip-gelmesi sonucunu doğurmuş görünmektedir.
- Hükümet, demokratik-siyasal çözüm stratejisine yönelik inancını ve kararlılığını sürdürdüğü, bu kararlılığı, Kürtçe seçmeli ders uygulamasını başlatma, anadilde savunmayı mümkün kılma ve anadilde kamu hizmetlerini sağlamayı taahhüt etme üzerinden gösterdiği halde, 2012 yılı boyunca, terörle mücadele perspektifinin siyasal gündeme hâkim olmasına engel ol(a)mamıştır. Önümüzdeki yıllarda, PKK'nın öngördüğü toplumsal ayrışma stratejisini boşa çıkarmak üzere, AK Parti'nin terörle mücadele gündeminin siyasal iklime hâkim olmasının önüne geçerek, toplumun her kesimine umut aşılayacak bir demokratikleşme perspektifini tedavülde tutması yararlı olacaktır.

2012'DE SİYASET

Türkiye, 2012 yılını, vesayet sisteminin siyasal denklem üzerindeki ağırlığını yitirmesini sembolize eden 12 Eylül (2010) referandumunu ve demokratik ilkelere dayalı yeni Türkiye'yi inşa sürecinin toplumdaki vize almasını sembolize eden 12 Haziran (2011) seçimlerinin siyasal yansımalarıyla geçirdi. Türkiye'nin ikinci yarısı bir hayli sert geçen 10 yıllık bir mücadeleden sonra, vesayet rejimini geriletmesi, bütün siyasal aktör, kurum ve kesimlerin siyaset zeminini değiştirdi. Siyasal partilerin değişen siyasal zemine adaptasyon çabaları, vesayet rejimiyle sürdürülen mücadelenin siyaset lehine sonuçlandığını tescilleyen 12 Eylül referandumundan hemen sonra, CHP'nin vesayet rejimiyle ittifak siyaseti yürüten Genel Başkanı'nı değiştirmek zorunda kalması ve tarihi bir yanlış kararla vesayet safında yer alan MHP'nin 12 Haziran seçimlerinde baraj tehlikesi yaşamaması ve yaptığı yanlış telafi etmeye yönelik bir siyaset yürütmesi, üzerinden okunabilir. 12 Eylül referandumunu, AK Parti'ye vesayetten arındırılmış demokratik bir Yeni Türkiye'yi inşa sorumluluğu yüklerken, yalnızca BDP'nin siyaseti üzerinde hayati bir etkide bulunmadı. Türkiye'deki gelişmelere yalnızca Kürt hareketine yansımalarıyla sınırlı bir ilgi duyan BDP ise, PKK'ya vekalet etmeye endekslenmiş bir siyaset tarzını sürdürmeye devam etti.

Bu çerçevede, 2012 yılının, bazen birbirini besleyen, bazen de birbiriyle çatışan iki dinamik üzerinden şekillendiği söylenebilir. Bu dinamiklerin ilki, 12 Eylül referandumunu ve 12 Haziran seçimlerinin gündeme taşıdığı yeni Türkiye'yi inşa sürecidir. İkinci dinamikse, yeni Türkiye'nin inşa sürecinin hızı, bağlamı ve yönelimi üzerinde doğrudan etkili olan iç ve dış gelişmelerdir. Yeni Türkiye'yi inşa parametreleri üzerinde etkili olan iç dinamikler bağlamında, Türkiye'nin 2014-2015'te, sırasıyla, yerel, Cumhurbaşkanlığı ve genel seçim süreçlerinden geçecek olmasının ve bu seçimlerin AK Parti'nin liderlik kadrosunun omurgasını değiştirecek olmasının altı çizilebilir. Öte taraftan, başta Suriye'deki gelişmeler olmak üzere Arap Baharı üzerinden bölgesel denklemin yeniden kuruluyor olması da inşa süreci üzerinde etkili olmaktadır.

2012 yılındaki siyasal gündem, yeni Türkiye'yi inşa misyonu ile bu misyonun enstrümanları, takvimi ve yönelimi üzerinde yürütülen mücadeleyle şekillendi. Aşağıda, siyasal partilerin performansı ve siyasal meselelerin gelişimi üzerinden yeni Türkiye'yi inşa serüveninin 2012 yılına ait fotoğrafı çekilmeye çalışılmaktadır.

1. VESAYETİN GERİLETİLMESİ VE DARBELERLE YÜZLEŞME

2012 yılı, 2000'lerin başından beri siyasal gündemin belirleyici dinamiklerinden biri olan, siyasal sistemi vesayetçi etkilerden arındırma sürecinin hız kesmeden devam ettiği bir yıl oldu. 2000'lerin başından itibaren yasal ve anayasal mevzuat düzeyinde başlayan de-militarizasyon süreci, 2007'de darbeye ortam hazırlama ve darbe teşebbüslerinin yargı karşısına çıkarılması ve 2011'de geçmişte gerçekleştirilen askeri darbelerle yönelik yargılama sürecinin başlamasıyla devam etti. 2012 yılında, bir yandan bu süreçler devam ederken, TBMM'de darbe ve muhtıraları araştırma komisyonunun kurulmasıyla toplumsal-siyasal bir yüzleşme safhasına dönüştü. Davalara, iddianamele ve siyasi tartışmalara kaynaklık eden bu süreç, askeri vesayetinin geri çekilmek zorunda bırakıldığı, sivil aktörlerin ve siyaset kurumunun etkin olduğu yeni bir rejime doğru evrilmeye başladı.

1.1 Darbe Teşebbüsü Davalarının Sonu

2012 yılında siyaset gündeminde en çok yer bulan darbe teşebbüsü davaları yine Ergenekon ve Balyoz davalarıydı. 2008 yılında görülmeye başlanan Ergenekon davası, 274 sanığın yargılanmasıyla devam etti. CHP'nin, tutuklu milletvekilleri Mehmet Haberal ve Mustafa Balbay üzerinden sık sık gündeme getirdiği ve milletvekili düzeyinde takip ettiği davanın kuşkusuz en dikkat çekici gelişmesi, Genelkurmay eski Başkanı Em. Org. İlker Başbuğ'un daha sonra Ergenekon ana davasıyla birleştirilen *İnternet Andıcı* davası çerçevesinde yılın ilk günlerinde tutuklanması oldu. Başbuğ'un devam eden tutukluluk hali ve kendisine isnat edilen 'terör örgütü kurmak ve yönetmek' suçu, başta siyasi liderler olmak üzere¹ bir çok kesim tarafından tartışıldı ve eleştirildi.

Ergenekon davasında yaşanan aksaklıklar ve uzun tutukluluk sürelerinin yargısız infaz haline geldiği eleştirileri, Özel Yetkili Mahkemelerin Temmuz ayında yasalaşan 3. Yargı Paketi ile kaldırılmasını beraberinde getirdi. Ergenekon davasına bakan İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin Kasım ayında Cumhuriyet savcısı Mehmet Ali Pekgüzel'den esas hakkında mütalaa istemesi, dava sürecinde sona yaklaşıldığı şeklinde yorumlandı.²

İki yılı aşkın süredir devam eden Balyoz davası içinse 2012, karar yılı oldu. Toplam 365 sanığın yargılandığı davada Hava Kuvvetleri eski Komutanı Em. Org. Halil İbrahim Fırına, Deniz Kuvvetleri eski Komutanı Em. Or. Özden Örnek ve 1. Ordu eski Komutanı Em. Org. Çetin Doğan hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verildi; ancak sanıkların cezaları yirmişer yıla indirildi. 12 Haziran 2011 seçimlerinde MHP adayı olarak Milletvekili seçilen Engin Alan ise 18 yıl hapis cezasına çarptırıldı.³ Kararın açıklanmasının ardından Başbakan Erdoğan, Yargıtay sürecinin takip edilmesi gerektiğine vurgu yaparken, CHP cephesinden yapılan yorumlarda ise mahkemenin vicdanını siyasi otoritenin emrine verdiği iddiasına yer verildi.⁴ MHP yönetimi, mahkeme kararını Yar-

2012 yılı, 2000'lerin başından beri siyasal gündemin belirleyici dinamiklerinden biri olan, siyasal sistemi vesayetçi etkilerden arındırma sürecinin hız kesmeden devam ettiği bir yıl oldu.

1. "Erdoğan: Başbuğ tutuksuz yargılanmalı," *NTVMSNBC*, 9 Ocak 2012. <http://www.ntvmsnbc.com/id/25312660/>

2. "Ergenekon davasında sona geliniyor," *BBC Türkçe*, 28 Kasım 2012. http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/11/121127_ergenekon_case.shtml

3. "Balyoz davasında kararlar açıklandı," *CNN Türk*, 22 Eylül 2012. <http://www.cnntrk.com/2012/turkiye/09/21/balyoz.davasinda.kararlar.aciklandi/677583.0/index.html>

4. "Erdoğan'dan Balyoz kararıyla ilgili ilk açıklama," *Star*, 21 Eylül 2012. <http://haber.stargazete.com/guncel/erdogandan-balyoz-karariyla-igili-ilk-aciklama/haber-690912>
"Vicdanını siyasi otoritenin emrine verene yargıç denmez," *Cumhuriyet*, 21 Eylül 2012. <http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=366642>

Askeri vesayet ve darbelerle yüzleşme alanında 2012 yılının en verimli süreçlerinden biri, TBMM Genel Kurulu'nda dört partiden destek alarak kurulan darbe ve muhtıraları araştırma komisyonunun çalışmaları oldu.

gıta'y'da temyize götüreceğini açıklarken BDP Genel Başkan Yardımcısı Gültan Kışanak ise Türkiye'nin tek tek davaları tartışmak yerine darbe geleneği ve kültürü ile hesaplaşması gerektiğini vurguladı.⁵

Derin devlete yönelik ilk operasyon olarak bilinen Atabeyler Davası'nın Temmuz ayında sonuçlanması, sembolik olarak olağanüstü bir dönemin sonuna gelindiğine işaret etti. Kamuoyunda daha çok dikkat çeken Balyoz davasında kararın açıklanması da Türkiye'de asker-siyaset ilişkilerinin normalleşme sürecinin tamamlanmaya başladığını temsil etmesi açısından önemli oldu. Ergenekon davasında da sona yaklaşılması ile 2013 yılında darbe teşebbüsü davalarının sonuçlanacağını öngörmek mümkündür. Uzun tutukluluk süreleri ve tutuklu milletvekillerinin durumu gibi kamuoyunda hassasiyet uyandırarak bazı maliyetler üreten Özel Yetkili Mahkemeler rejimi de 2012 yılında kabul edilen 3. Yargı Paketi ile ortadan kalkmış; Türkiye kamuoyunun dikkatini darbe müteşebbislerinden başarılı darbecilere yönlendirmesi mümkün hale gelmiştir.

1.2 Darbelerin Yargılanması

12 Eylül 2010 Anayasa referandumunda kabul edilen düzenlemeler, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin yargı önüne çıkartılmasını mümkün kılmıştı. 30 Mayıs 2011'de 7. Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve Em. Or. Tahsin Şahinkaya, şüpheli sıfatıyla ifade vermeleri için Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na çağırılmıştı. Soruşturmanın Ocak ayında tamamlanmasının ardından Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesi'nin iddianameyi kabul etmesiyle 12 Eylül davası, 10 Ocak 2012'de başlamış oldu. Davanın 4 Nisan 2012 günü görülen ilk celsesi ile Türkiye tarihinde ilk kez, başarıya ulaşan bir davanın sorumluları yargı önüne çıkarılmış oldu. Siyasi yelpazenin her yerinden aktörlerin davaya müdahillik talebinde bulunması, siyasi kutuplaşma yaratan darbe teşebbüsü davalarının aksine 12 Eylül'ün yargılanması sürecinde toplumun enerjisini geçmişle hesaplaşmaya yönlendireceği umudunu yeşertti.

12 Eylül davasının açılması, yakın geçmişte başarıya ulaşan diğer askeri müdahalelerin de yargılanması umudunu doğurdu. Bu çerçevede yaşanan ilk gelişme, HAS Parti'nin 17 Ocak 2012 günü Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na 28 Şubat süreci hakkında suç duyurusunda bulunması oldu. Yıl boyunca devam eden soruşturma süreci, dönemin Genelkurmay 2. Başkanı olan Em. Org. Çevik Bir'in Nisan, YÖK eski Başkanı Kemal Gürüz'ün ise Haziran ayında tutuklanmalarıyla hız kazandı. Balyoz davasında hüküm giyen MHP Milletvekili Engin Alan hakkında da 28 Şubat soruşturması kapsamında tutuklama kararı alındı. Soruşturmanın ne kadar derinleştirilmesi gerektiği, bugün de tartışılmaya devam etmektedir. 28 Şubat iddianamesinde son aşamaya gelirken, ilgili mahkemenin iddianameyi kabul etmesi durumunda davanın 2013 başında görülmeye başlanacağı tahmin edilmektedir.

1.3 Meclis Darbeleri Araştırma Komisyonu

Askeri vesayet ve darbelerle yüzleşme alanında 2012 yılının en verimli süreçlerinden biri, TBMM Genel Kurulu'nda dört partiden destek alarak kurulan darbe ve muhtıraları araştırma komisyonunun çalışmaları oldu. 28 Ağustos günü ilk toplantısını yapan komisyon, Kasım ayına kadar birçok siyasetçi, bürokrat, işadami, gazeteci ve mağdurdan

5. "MHP karara tepkili," *Milliyet*, 21 Eylül 2012.

<http://siyaset.milliyet.com.tr/mhp-karara-tepkili/siyaset/siyasetdetay/21.09.2012/1600088/default.htm>

"BDP'den Balyoz yorumu," *CNN Türk*, 22 Eylül 2012.

<http://www.cnnturk.com/2012/turkiye/09/22/bdpden.balyoz.yorumu/677693.0/index.html>

oluşan 132 kişinin tanıklığına başvurdu. 27 Mayıs 1960 darbesi, 12 Mart 1971 muhtırası, 12 Eylül 1980 darbesinin yanı sıra 28 Şubat 1997 postmodern darbesi ve 27 Nisan 2007 e-muhtırası başlıklarını içeren komisyon raporunda, partilerin birlikte çalışmalarının önemine ve darbe süreçlerinin birbirinden beslenerek meşruiyet kazandığına vurgu yapıldı.⁶ Kurulan bu komisyon aracılığıyla Cumhuriyet tarihinde ilk defa Meclis, kendisine karşı gerçekleştirilen darbelerle yüzleşme imkânı buldu ve hazırlanan kapsamlı raporla darbeleri kamuoyu vicdanında mahkûm etti. Böylece darbelerle yüzleşmeyi seçimler aracılığıyla topluma, mahkemeler aracılığıyla yargıya havale eden yasama organı, –yarım asır gecikmeli de olsa- doğrudan kendisine yönelen askeri müdahalelerle yüzleşmiş oldu. Sonuç ve öneri bölümleri oybirliği ile kabul edilen bu raporun içeriği üzerinde yaşanan uzlaşmazlıklar, CHP ve MHP'li üyelerin alternatif raporlar üretmelerine neden oldu.⁷

1.4 Sonuç

Türkiye'de siyasetin gündeminde 2007 yılından beri önemli yer tutan darbe ve muhtıra süreçleri, 2012 yılı itibarıyla darbe müteşebbislerinin yargılanmasında gelinen nokta ve Meclis araştırma komisyonu raporunun tamamlanması ile birlikte yeni bir döneme girmektedir. Bu çerçevede asker-sivil ilişkilerinde elde edilen kazanımların psikolojik ve kurumsal açıdan tahkim edilmesini sağlayacak olan başarılı darbelerin adalet önüne çıkarılması aşamasına gelinmiştir. 1980 cuntasının iki önemli isminin yargılanmasına başlanırken, 28 Şubat postmodern darbesi için de benzer bir yargı sürecinin gerçekleşmesi beklenmektedir. Darbe suçunun Türkiye toplumunun her kesimi açısından maliyet ve mağduriyet ürettiği, Meclis'te temsil edilen dört partinin de yüzleşme ihtiyacı üzerinde uzlaşması üzerinden tasdik olunmuştur. Mağduriyetlerin kamuoyuyla paylaşılması kadar sorumluların adalet karşısında hesap vermesi ve siyasal sistemin darbe hukukundan arındırılması da Türkiye'de yeni ve sağlam temelli bir sivil siyaset kurumunun inşa edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Darbe suçunun Türkiye toplumunun her kesimi açısından maliyet ve mağduriyet ürettiği, Meclis'te temsil edilen dört partinin de yüzleşme ihtiyacı üzerinde uzlaşması üzerinden tasdik olunmuştur.

KRONOLOJİ	VESAYETİN GERİLETİLMESİ VE DARBELERLE YÜZLEŞME
10 Ocak 2012	12 Eylül iddianamesi kabul edildi.
17 Ocak 2012	HAS Parti, 28 Şubat süreciyle ilgili suç duyurusunda bulundu.
11 Nisan 2012	Darbe ve muhtıralarla ilgili Meclis Araştırma Komisyonu kurulması önergesi, dört partinin desteğiyle Meclis Genel Kurulu'nda kabul edildi.
9 Mayıs 2012	28 Şubat soruşturmasını değerlendiren Başbakan Erdoğan, 'bu dalgalarda ülke boğulur' açıklamasıyla darbe sürecinde sivillerin sorumluluğu tartışmasına katkıda bulundu.
1 Haziran 2012	Genelkurmay eski Başkanı Em. Org. İlker Başbuğ, İnternet Andıcı soruşturması kapsamında tutuklandı. Başbuğ'a isnat edilen 'terör örgütü yönetici olmak' suçu, kamuoyunda uzun süre tartışıldı.
2 Temmuz 2012	Özel Yetkili Mahkemelerin de kapatılmasını içeren 3. Yargı Paketi, TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilerek yasalaştı.
17 Temmuz 2012	Derin devlete yönelik ilk operasyon olarak bilinen Atabeyler davasında yargılanan dokuz sanık beraat etti.
21 Eylül 2012	2010 yılından beri devam eden Balyoz davasında karar açıklandı.
28 Kasım 2012	Meclis Darbe ve Muhtıraları Araştırma Komisyonu, 1404 sayfadaki raporunu TBMM Başkanı Cemil Çiçek'e sundu.

6. "Darbe raporu Çiçek'e sunuldu," *Hürriyet*, 29 Kasım 2012. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/22035860.asp>

7. "CHP ve MHP'den alternatif darbe raporu," *Haber 7*, 28 Kasım 2012.

<http://www.haber7.com/ic-politika/haber/957801-chp-ve-mhpden-alternatif-darbe-raporu>

Vesayet sistemini tasfiye etmekle geçirdiği on yılın ardından Türkiye'nin, inşa aşamasına geçmiş olduğunu söylemek mümkündür.

2. İNŞA SİYASETİ VE AK PARTİ

2012 yılının AK Parti'ye yüklediği en önemli misyon, vesayet sistemini tasfiye sürecini derinleştirerek sürdürürken inşa sürecini de başlatmasıydı. Bu misyonu doğuran gelişmeler, 2010 yılının vesayet sisteminin tasfiye olmasını sembolize eden 12 Eylül referandumuna, 2011 yılının da AK Parti'ye vesayetten arındırılmış demokratik bir 'yeni' Türkiye inşa etme vizesi veren 12 Haziran seçimlerine sahne olmasıydı. AK Parti, 12 Haziran seçimlerine girerken tedavüle soktuğu '2023 vizyonu'yla, kendisine yüklenen misyona razı ve hatta talip olduğunu tescillemişti. Dolayısıyla, vesayet sistemini tasfiye etmekle geçirdiği on yılın ardından Türkiye'nin, inşa aşamasına geçmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Ancak, Türkiye'nin 2014-2015 yıllarında, hem AK Parti'nin hem de ülkenin kaderi üzerinde belirleyici olacak üç seçimlik bir maratona girecek olması, çözülmeyi bekleyen siyasi sorunların toplumsal uzlaşmayı gerektirmesi, geliştirecekleri siyasi projelerle AK Parti'ye alternatif olabilecek veya AK Parti'yi zorlayacak sahici siyasi aktörlerin yokluğu ve bölgesel gelişmelerin radikal değişimlere gebe olması, inşa sürecinin hızı ve yönelimi üzerinde belirleyici olmaktadır. Buna, hem AK Parti hem de müttefik ve muarızlarının inşa sürecinin muhtemel parametrelerine yönelik sürdürdükleri arayış, tartışma ve mücadelelerin yoğunluğunu da eklemek mümkün. Bütün bu dinamikler dolayısıyla, Türkiye'nin henüz 'inşa sürecine geçiş' aşamasında olduğu bile söylenebilir.

2012 yılının hem AK Parti hem de Türkiye açısından neden bir 'inşaya geçiş dönemi' olduğunu anlamak açısından, Türkiye'nin geçmiş 10 yılda yaşadığı süreci, bu sürecin aktörlüğünü yürüten AK Parti'nin siyasal performansı üzerinden analiz etmekte yarar var.

2.1 Vesayet Rejiminin Tasfiyesi

2002 yılında iktidara gelen AK Parti'nin 10 yıllık iktidarını belirli dönemlere ayırmak mümkündür.⁸ 2002-2006 arası dönemde, AK Parti'nin siyasal gündeminin merkezinde AB ile ilişkiler yer almaktaydı. AK Parti, hem AB'nin Kopenhag siyasi kriterlerinin 1990'lar boyunca daralan siyasal merkezi genişletmek üzere işlevsel olabileceğini varsayarak hem de muhtemel bir demokratik reform sürecinin öncelikle içerideki vesayetçi aktörlerin direnciyle karşılaşabileceğini öngörerek, AB sürecini Türkiye'deki demokratikleşme sürecinin merkezine yerleştirdi. Avrupa Birliği'nden müzakere tarihini almak bu dönemin en önemli siyasal hedefini oluştururken, kapsamlı ve sistematik demokratikleşme ve reform paketlerinin (uyum yasaları) meclisten geçirilip, uygulamaya konulması siyasal atmosferin en tanımlayıcı özelliğini oluşturmaktaydı. Bu dönemde, gerçekleştirilen reformlar sayesinde, iç ve dış politikada askeri etki azalırken sivil inisiyatif genişledi.

AB sürecinin sivil alanı genişleterek askerin siyasal sistem üzerindeki ağırlığını azaltmasına ilk ciddi direnç, 2007 Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde, AK Parti'ye Cumhurbaşkanını seçtirmemek üzerinden gösterildi. Cumhuriyet mitingleri, 27 Nisan muhtırası ve Anayasa Mahkemesi'nin verdiği 367 kararıyla gösterilen dirence AK Parti erken seçim kararı alarak karşılık verdi. Toplumun, seçimleri vesayet karşısında demokratik inisiyatif destekleme bağlamına oturtmasıyla AK Parti, %47 oy alarak 22 Temmuz

8. AK Parti'nin on yıllık iktidarını dört dönem ekseninde değerlendiren bir yazı için bkz. Hatem Ete, "AK Parti iktidarını dönemselleştirme", *Sabah Gazetesi*, 29.09.2012.

2007'de ikinci kez iktidar vizesi aldı. 14 Mart 2008'de, vesayetçi aktörler, intihar anlamına gelebilecek bir hamleyle, yaklaşık 8 ay önce toplumun yarıya yakınının desteğini alan AK Parti hakkında kapatma davası açtı. AK Parti hakkında açılan kapatma davasının 4 ay sonra kapat(a)mamaya sonuçlanması, 2006-2009 yılları arasında yaşanan sert mücadelenin yerini vesayet düzeninin tasfiye sürecine bırakmasına yol açtı.

Tasfiye süreci aktörlerle başlayıp ideolojiyle devam etti. Ergenekon, Balyoz, vb. bir dizi davayla asker başta olmak üzere, anti-demokratik enstrümanlara tevessül eden vesayetçi aktörler tasfiye edildi. Bu davalar, vesayetçi aktörlerin siyasal sistem üzerindeki belirleyiciliklerinin ortadan kaldırılmasına ve siyasal sistemin demokratik bir düzleme çekilmesine hizmet etti. Vesayet sisteminin tasfiyesini amaçlayan bu süreç 12 Eylül 2010'daki referandumla birlikte yerini inşaaya bıraktı. Referandum paketi, ordunun siyasal merkezden uzaklaştırılmasından sonra kendisini rejimin yeni bekçisi olarak konumlandıran yargının vesayetini kırmayı öncelikle de, 1961 Anayasasıyla kurulan vesayetçi siyasal sistemi demokratikleştirmeye yönelik iradenin yansımaysıydı. Referandumun %58 kabulle sonuçlanması, vesayet sisteminin demokratikleşme iradesi karşısındaki yenilgisini tescillerken, inşa sürecinin önünü açtı. Referandumdan ve 12 Haziran 2011 seçimlerindeki %50'lik galibiyetten sonra, AK Parti, tedavüle soktuğu '2023 vizyonu', 'Yeni Türkiye' ve 'ustalık dönemi' gibi kavramsallaştırmalarla inşa sürecine istekli ve kararlı olduğunu deklare etti.

2.2 Yeni Türkiye ve Hegemonya Mücadelesi

Bu dönem, hem Türkiye hem de AK Parti için yepyeni ve zorlu bir sürece işaret ediyor. Vesayeti geriletme hedefinin tekilliği yerini 'yeni Türkiye'yi inşa' misyonunun çoğul ihtimallerine bırakmış durumda. Türkiye'nin 2014-2015 yılında art arda üç seçim sürecine girecek olması ve 2015 seçimlerinde AK Parti'nin on yıllık yönetici kadrolarının büyük bir çoğunluğunun yasama ve yürütme görevlerinden çekilecek olması, inşa sürecinin parametrelerini etkilemektedir. Bunların yanı sıra, inşa sürecinin kimin önceliklerine göre, hangi araçlarla ve nasıl bir zamanlamayla hayata geçirileceğine dair görüş ayrılıkları da yeni dönemin zorluklarla dolu olacağına işaret etmektedir.

2012 yılı bu görüş ayrılıklarının ortaya çıktığı ve AK Parti'nin geçmiş on yıl boyunca kendisini destekleyen toplumsal kesimlerden en fazla eleştiri aldığı yıl oldu. Bu güne kadar, AK Parti, vesayetle sürdürdüğü mücadelede farklı eğilimlere sahip geniş bir toplumsal-siyasal yelpazeden destek almaktaydı. Vesayet sisteminin otoriter rejiminden -birbirinden farklı gerekçelerle- rahatsız olan birçok kesim, vesayete karşı mücadele kararlılığına sahip AK Parti öncülüğünde bir araya gelmişti. Ancak, 12 Eylül (2010) referandumu ve 12 Haziran (2011) seçimlerinden sonra, ortaklığı mümkün kılan vesayetle mücadele süreci yerini yeni Türkiye'yi inşa sürecine bırakınca, AK Parti öncülüğünde bir arada duran farklı toplumsal kesimler, inşaaya yönelik taşıdıkları farklı perspektifler dolayısıyla ayrışmaya başladılar.

2012 yılı boyunca, iki eğilim arasında yoğun bir tartışma süreci yaşandı. Bir yandan, AK Parti, reform sürecinin mevcut koşullar elverdiği ölçüde inşa hedefinden sapılmadan sürdürüldüğünü savunurken, öte yandan, muktedir olduktan sonra demokratik bir siyasal sistem inşa etme hedefinden vazgeçtiği, halen sistem içinde varlığını sürdüren vesayetçi aktörlerle anlaştığı ve/ya muhafazakâr bir inşa sürecini gündemine aldığı konusunda yoğun bir eleştiriye tabi tutuldu. Burada, eleştirilerin üslubunun ve içeri-

İnşa sürecinin kimin önceliklerine göre, hangi araçlarla ve nasıl bir zamanlamayla hayata geçirileceğine dair görüş ayrılıkları da yeni dönemin zorluklarla dolu olacağına işaret etmektedir.

AK Parti'nin, tarihsel ve dinsel geçmişiyile barışık, demokratik bir siyasal vizyona sahip ve bölgedeki gelişmelere müdahil bir Türkiye inşa etme tahayyülüne sahip olduğu söylenebilir.

ğinin, sahiplenilen farklı Türkiye vizyonlarından kaynaklandığını, dolayısıyla, salt bir eleştiriden öte alternatif bir siyasal vizyonun hayata geçirilme iddiasını da içerdiğini akılda tutmakta yarar var.

AK Parti'nin öngördüğü inşa sürecinin en özet fotoğrafı, 30 Eylül'de gerçekleşen 4. Olağan Kongre'de bulunabilir.⁹ Kongrenin AK Parti'nin kimlik bileşenlerini oluşturan milli görüş ve merkez sağ bakiyenin halen siyasal varlığını sürdüren iki önemli aktörünün katılımıyla gerçekleşmesi, inşa sürecinde önemsenen toplumsal mutabakatın bir göstergesi olarak okunabilir. Başbakan'ın Kongre konuşması, Kongre'de dağıtılan 2023 vizyon belgesi ve Kongre'ye davet edilen yabancı liderlerin kimliği ve konuşmaları, AK Parti'nin nasıl bir inşa süreci öngördüğüne yönelik önemli ipuçlarına sahipti. Kongre'de öne çıkan bu parametrelerden yola çıkarak, AK Parti'nin, tarihsel ve dinsel geçmişiyile barışık, demokratik bir siyasal vizyona sahip ve bölgedeki gelişmelere müdahil bir Türkiye inşa etme tahayyülüne sahip olduğu söylenebilir.

AK Parti'nin 2023 vizyonu çerçevesinde kongrede kamuoyuyla paylaşılıp taahhüt altına girdiği reformlar, siyasal sisteminin vesayetçi etkilerden arındırılmasına yönelik kapsamlı bir inşa siyaseti muhtevasına sahiptir. Bu vizyon, siyasi partilerin kuruluşu ve faaliyetleri üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması, temsilde adaletin sağlanması, siyasal sistemin yeniden yapılandırılması, yargının hızlandırılması, anadilde kamu hizmetlerine erişimin ve anadilde savunmanın sağlanması, etnik ayrımcılık algısı yaratan mevzuat hükümlerinin ayıklanması, darbelere dayanak olan mevzuatın ayıklanması, askeri okullardaki müfredatın yenilenmesi, güvenlik için özgürlükten taviz verilmemesi, AB hedefinden sapılmaması, yeni anayasa yazımının gerçekleştirilmesi, vb. siyasal sistemi demokratikleştirmeye yönelik hükümlerin yanı sıra, idari reformdan istihdama, yoksullukla mücadelede savunma sanayisinin güçlendirilmesine, ARGE'ye ağırlık vermekten etkin dış politikaya bir çok vaadi içeriyor.

Dolayısıyla, madalyonun bir yüzü, demokratikleşme sürecinin derinleşerek ve daha geniş bir alana yayılarak sürdüğüne ilişkindir. Bir taraftan, hız kesmeden, vesayet düzeninin geçmiş uygulamaları mercek altına alınarak kapsamlı bir yüzleşme ve hesaplaşma süreci yaşanıyor. Bu çerçevede, 12 Eylül referandumunun sağladığı anayasal düzenleme sayesinde 12 Eylül darbecileri yargı önüne çıkarıldı, 28 Şubat müdahalesine yönelik soruşturma başlatıldı, TBMM bünyesinde 27 Mayıs'tan 27 Nisan'a Cumhuriyet tarihindeki bütün darbe ve muhtıralar araştırılarak kamuoyuyla paylaşıldı, darbeye ortam hazırlama ve/ya darbeye teşebbüs suçlamasıyla süren davalar devam etti ve bir kısmında karara varıldı. Öte taraftan, demokratik siyaseti kurumsallaştırmaya yönelik reform süreci hız kesmeden devam ediyor. Yeni Anayasa yazım süreci, 3. Yargı paketinin Meclis'ten geçirilmesi, 4. Yargı paketinin hazırlanması, AK Parti Kongresi'nde 63 maddelik bir siyasi reform paketinin kamuoyuyla paylaşılması, vb. reformlar bu başlık altında toplanabilir.

Madalyonun diğer yüzü, AK Parti'nin inşa sürecindeki performansına yönelik eleştirilerle ilgilidir. Eleştirilerin AK Parti'ye yönelmesinin iki anlaşılabilir gerekçesinden bahsedilebilir. Öncelikle, vesayetçi aktörlerin siyasal sistem üzerindeki ağırlığı azaldıkça, 'muktedir' statüsü edinen AK Parti'nin söylem ve politikaları, doğal olarak, daha ayrıntılı bir gözetime tabi tutuldu. AK Parti, muktedir oldukça, eskiden muktedir olama gerekçesiyle devşirdiği hoşgörüden mahrum kaldı. İkinci olarak da, eski sistemi

9. Kongreye ilişkin daha kapsamlı değerlendirmeler için bkz. Hatem Ete, "Yeni Türkiye'nin Kongresi", *Star-Açık Görüş*, 07.10.2012. <http://haber.stargazete.com/acikgorus/yeni-turkiye-kongresi/haber-695112>

tasfiye etme amacıyla AK Partiyle müşterek bir perspektifi benimseyen çevrelerin, yine doğal olarak, inşa sürecine yönelik sahip oldukları farklı tahayyüller dolayısıyla AK Parti'yle ayrışmaları oldu. Eski düzeni yıkma hedefinde AK Parti'yle ittifak kuran çevrelerin inşa sürecine yönelik farklı projeleri, AK Parti'ye muhalif cepheyi genişletti. Bu iki gerekçe, AK Parti'nin 2012 yılı içinde mercek altına alınmasına ve yoğun bir eleştiriye maruz kalmasına yol açtı.

2012 yılı içinde, AK Parti'nin inşa sürecindeki performansına ilişkin eleştirileri üç genel başlık altında toplamak mümkün. En yaygın eleştiri, AK Parti'nin vesayetçi aktörleri zayıflattıktan sonra reformcu siyasetten vazgeçtiği, sistem içinde varlığını sürdüren kimi aktörlerle anlaşma yoluna gittiği, hatta kendisini yeni bir vesayet odağı olarak konumlandığıdır.

Bu eleştirilerin en somut ve güçlü tezahürü, Uludere olayı oldu. 28 Aralık 2011'de sınırı aşır kaçakçılık yapan Uludere'li 35 vatandaş, Kuzey Irak'tan Türkiye'ye sızan terörist kafilesi zannedilerek TSK'ya ait uçaklar tarafından bombalanarak öldürüldü. Operasyonun kaza mı kasıtlı mı olduğu, kimin bombalama emri verdiği, olay sonrasında Hükümetin ve AK Parti yönetiminin kendisinden beklenen tutumu takınıp takınmadığı uzun süre sorgulandı. AK Parti, hem kazaya maruz kalan kesimlerle dayanışma zaafı gösterdiği, hem de olayın gerçek boyutuyla anlaşılması ve faillerin yargı karşısına çıkarılması konusunda isteksiz davrandığı gerekçeleriyle suçlandı. AK Parti'nin darbecilerden arındırdığını varsaydığı 'yeni ordu yapılanmasını' koruma altına aldığı iddia edenler olduğu gibi, AK Parti'nin zannettiğinin/zannedildiğinin aksine henüz muktedir hale gelemeyişinin bir sonucu olarak ordu içindeki vesayetçi aktörler tarafından tuzağa düşürüldüğünü iddia edenler de oldu. AK Parti'nin mağdurlara, olaya ve failere yönelik performansı beklentileri karşılamayarak inşa sürecine yönelik eleştirileri arttırdı.

AK Parti ise, sürecin ilk günden itibaren sorumlulukla yönetildiğini ve kamuoyunda dillendirilen rahatsızlıkların kısmen olayın trajikliğinden, kısmen de birçok kesimin Uludere üzerinden hesap görme fırsatı yakaladığını düşünerek sürekli gündemde tutmaya çalışmasından kaynaklandığını düşünmektedir. AK Parti, kendisine yöneltilen eleştirilerin haksızlığını, Uludere olayı ile ilgili yapılanlar üzerinden vurgulamaktadır. Bu çerçevede, 'kaza'dan duyulan rahatsızlığın ilk anda dile getirildiği, zarar ve mağduriyetlerin temini için gerekli tedbirlerin gecikmeden alındığı, mağdurların yalnızlığını paylaşmak adına resmi düzeyde Başbakan yardımcısının, insani duygu paylaşımı bağlamında da Başbakan'ın eşi Emine Erdoğan'ın mağdurları ziyaret ettiği, sorumluların tespit edilip cezalandırılması için hem idari soruşturmanın başlatıldığı, hem de Meclis Araştırma Komisyonunun kurulduğu, sorumlu olduğu tespit edilen görevlilerin ilk günlerde cezalandırıldığı hatırlatılmaktadır.

Bu başlık altında değerlendirilebilecek bir diğer eleştiri, Özel Yetkili Mahkemeler (ÖYM) bağlamında dile getirildi. ÖYM'ler, siyasal merkezin vesayetçi aktörlerden arındırılması sürecinde çok merkezi bir rol üstlenmişlerdi. Bu süreçte ÖYM'ler bünyesinde sürdürülen davaların soruşturma ve yargılama safhasındaki aşırılıklar, demokratik sistemin tahkim edilmesine yönelik fonksiyonları dolayısıyla görmezden gelinmişti. Ancak vesayet sistemi gerilettilip AK Parti muktedir olarak algılanmaya başlanınca, ÖYM'ler eleştiri oklarının hedefine konuldu. Eskiden demokratik sistemi tahkim etmekle selamlanan ÖYM'ler, vesayet geriledikçe 'AK Parti rejiminin' en güçlü enstrümanı olmakla suçlanmaya başlandı. Öte taraftan, ÖYM'ler de kendilerine yönelik teveccühü sömür-

Eski düzeni yıkma hedefinde AK Parti'yle ittifak kuran çevrelerin inşa sürecine yönelik farklı projeleri, AK Parti'ye muhalif cepheyi genişletti.

İnşa süreci, doğası gereği, bir perspektife/vizyona dayanmak durumdadır. Bu perspektif, inşa sürecinin içeriğine, yöntemine, araçlarına ve takvimine renk vermektedir.

mekten kaçınmayarak, zaman zaman, gerilemesinde rol oynadıkları vesayetçi aktörlerin yerini alma teşebbüsünde bulundu. Dolayısıyla, ÖYM'ler inşa sürecinde farklı gerekçelerle yoğun eleştirilerin odağı haline geldi.

AK Parti, hem 'tasfiye döneminin enstrümanı' olmaları hasebiyle inşa sürecinde gereken uzlaşma atmosferine zarar verecekleri, hem de gün geçtikçe yeni vesayet odağı olarak hareket etme istidatları dolayısıyla ÖYM'leri ortadan kaldırdı. Ancak, varlıklarında AK Parti'nin inşa edeceği otoriter rejimin en güçlü enstrümanı olmaları gerekçesiyle AK Parti'ye maliyet üreten ÖYM'ler, AK Parti tarafından ortadan kaldırıldıktan sonra da AK Parti'nin reformcu inisiyatiften vazgeçişinin göstergesi olarak ele alınıp AK Parti'ye maliyet üretti.

2012 yılı boyunca, AK Parti'ye yöneltilen ikinci eleştiri, reform sürecinin hızıyla ilişkili oldu. AK Parti, yeni Anayasa sürecine beklendiği ölçüde asılmadığı, Kürt meselesi başta olmak üzere bastırılan siyasal kimliklerin taleplerini karşılamadığı, siyasal sistemin vesayetçi etkilerden arındırılmasına yönelik kapsamlı-sistemik bir reform paketini gündemine almadığı ve AB perspektifinin terkedildiği gerekçeleriyle eleştirilerin hedefi oldu. AK Parti'nin Başkanlık sistemi önerisi de bu başlık altında değerlendirildi. AK Parti'nin bu alanlardaki söylem ve politikaları, reform sürecini yavaşlatmayla eleştirildiği gibi, zaman zaman ve kimi aktörlerce, reformcu yönelimden vazgeçmek olarak da algılandı. Kısaca, AK Parti'nin kendi konumunu güçlendirmekle sınırlı bir demokratik vizyona sahip olduğu ve vesayet sisteminin geriletilmesinden sonra muktedir olan AK Parti'den artık siyasal sistemi demokratikleşmesinin beklenmemesi gerektiği dillendirildi.

AK Parti, ısrarlı bir şekilde bu eleştirilerin yersizliğini vurgulayarak, demokratikleşme iradesinin devam edeceğini garanti eden açıklamalarda bulundu. Anayasa ve Kürt meselesi süreçlerindeki yavaşlamanın AK Parti'den kaynaklanmadığı, soruna taraf olan aktörlerin sürece pozitif katkı sunmamasından kaynaklandığı vurgulandı. AK Parti, gelecek dönem siyasetinin, 2023'te Türkiye'yi vesayetten kurtulmuş, ekonomik büyüme ve istikrarı sağlamış, siyasal sorunlarını çözerek toplumsal barışı sağlamış bir ülke haline getirme hedefiyle şekillendiğini ifade etmektedir.

2012 yılı boyunca, AK Parti'ye yöneltilen üçüncü eleştiri, inşa sürecinin yönüyle ilişkili oldu. AK Parti, dindar nesil yetiştirme niyeti, İmam Hatip Liseleri'nin önündeki engelleri kaldırması, okullarda Kur'an-ı Kerim ve Siyer derslerinin seçmeli ders olarak okutulmasını sağlaması, Çamlıca'ya cami projesi vb. başlıklar üzerinden muhafazakâr değerleri tahkim etmeye yönelik bir inşa projesine sahip olmakla suçlandı. AK Parti'nin Arap Baharı sonrasında iktidara gelen 'İslamcı' siyasi kadrolarla sürdürdüğü işbirliği de bu başlık altında değerlendirildi.

AK Parti, eleştiride bulunan kesimlerin mevcut siyasal perspektifleri farklı olsa da, bu eleştirilerin, 'Kemalist' bir ideolojik bakiyenin etkisiyle yapıldığını, eleştirilen söylem ve politikaların farklı yaşam tarzlarını tehdit etmeden dindar-muhafazakâr toplumsal kesimlerin maruz kaldıkları mağduriyetleri gidermeye ve devlet-toplum ilişkilerini normalleştirmeye matuf olduğunu savunmaktadır.

Bütün bu eleştiriler, dayandıkları zeminin-yaslandıkları gerekçenin haklılığı-haksızlığı bir tarafa, öncelikle, inşa döneminin doğası ile ilişkilidir. Yukarıda da ifade edildiği üzere, inşa süreci, doğası gereği, bir perspektife/vizyona dayanmak durumdadır. Bu perspektif, inşa sürecinin içeriğine, yöntemine, araçlarına ve takvimine renk vermektedir. AK Parti de, doğal olarak, inşa sürecini sahip olduğu perspektifle yürütmektedir. Bu perspektifin eleştirilere maruz kalması da aynı ölçüde doğal karşılanmalıdır.

Tasfiye ortak paydasında birlikte hareket eden siyasal-toplumsal kesimler, sahip oldukları farklı perspektifler dolayısıyla, inşa sürecinde farklılaşmış durumdadırlar. Bu farklılık, başlı başına, inşa sürecine de, inşa edilecek sistemin demokratik mahiyetine de zarar vermek durumunda değildir. Başka bir deyişle, tasfiye sürecindeki ittifakın inşa sürecinde zayıflamış olması, tek başına, inşa sürecinin demokratik niteliğine zaaf teşkil etmez. İnşa sürecinin demokratik niteliğini belirleyecek şey, ittifak kurulacak kesimlerin kimliği değil, inşa edilecek sistemin dayanacağı ilkelerdir. AK Parti, hangi kesimlerle inşa sürecini yürüttüğü üzerinden değil hangi ilkeler ekseninde hareket ettiği üzerinden sorgulanmalı, sınanmalıdır.

Aynı şekilde, inşa sürecinin takvimi de kurulacak siyasal sistemin demokratik doğasıyla doğrudan ilişkili değildir. İnşa sürecinin sorumluluğunu üstlenen siyasal kadrolar, doğal olarak, siyasal konjonktürü, seçim takvimini, toplumun sağduyusunu, vs. gözeterek inşa sürecini hayata geçirmenin gerektireceği siyasal güçten mahrum kalmayacakları bir takvimi işleteceklerdir. Burada da önemsenmesi gereken inşa sürecinin takvimi değil, inşa hedefine bağlılık olmalıdır. AK Parti, inşa hedefine bağlılığını yitmediği ölçüde, inşa sürecinin takvimini kendi öncelikleri ve objektif koşullar çerçevesinde belirlemekte özgürdür.

Son olarak, inşa sürecinin yönelimine ilişkin muhafazakârlık eleştirisi de kurulacak siyasal sistemin demokratik doğasıyla ilişkili değildir. Bu eleştiriler, Cumhuriyet elitinin bir asır önceden başlayarak dindarlığı gericilikle ve otoriterlikle özdeşleştiren batıcı-materyalist paradigmanın hâkim olduğu bir zihinsel arka planla yapılmaktadır. Demokratik bir siyasal sistem adına vesayetle mücadele eden kesimlerin vesayetin kendisini meşrulaştırdığı bir zihinsel çerçeve içerisinden konuşarak dini görünürlük karşısında aydınlanmacı bir teyakkuza geçmeleri manidardır. AK Parti'nin muhafazakârlıkla nitelendirilen inşa projesi, kendiliğinden, demokratik bir mahsur içermemektedir. Aksine, muhafazakâr toplumsal çoğunluğun siyasal sisteme eşit katılımını, siyasal sisteme güvenmesini sağladığı ve yıllarca batıcı bir ulus inşası adına mahrum bırakıldığı haklarına kavuşmasını hedeflediği ölçüde demokratik bir siyasal sistemin inşasına hizmet etmektedir. Ayrıca, dini yaşamın normalleşmesi bağlamında Türkiye'nin daha yolun başında olduğu, henüz oldukça yetersiz uygulamalara gösterilerin reaksiyonların tonundaki yoğunluğun da bunu gösterdiği vurgulanmalıdır.

Sonuç olarak, 2012 yılı boyunca, inşa sürecinin muhtemel parametrelerine yönelik sürdürülen tartışmalar, inşa sürecinin demokratik niteliğiyle ilgili olmaktan öte, tasfiye hedefinde ortaklık kuran farklı toplumsal-siyasal kesimlerin inşa sürecinde sahip oldukları farklılıkları dışı vurmalarıyla ilişkilidir. Bu, siyasal normalleşmenin ve yeni Türkiye'nin muhtemel parametreleri üzerine sürdürülen hegemonya mücadelesinin doğal ve kaçınılmaz bir sonucudur.

2.3 Sonuç

2012 yılı, inşa sürecinin parametrelerine ilişkin bir muhasebeye, tartışmaya ve hegemonya mücadelesine sahne oldu. Bir yandan, inşa süreci yönünde yadsınamaz gelişmeler kat edilmeye devam etmektedir. Öte yandan, bu gelişmelerin beklentileri karşılamaktan uzak olduğu yönünde güçlü eleştiriler de yapılmaktadır. AK Parti'nin inşa sürecine yönelik performansı üzerinde, 2015 yılına kadar Türkiye'nin üç seçimlik bir maratona girecek olması, 10 yıllık yönetici kadrosunun önemli bir kesiminin par-

İnşa sürecinin demokratik niteliğini belirleyecek şey, ittifak kurulacak kesimlerin kimliği değil, inşa edilecek sistemin dayanacağı ilkelerdir. AK Parti, hangi kesimlerle inşa sürecini yürüttüğü üzerinden değil hangi ilkeler ekseninde hareket ettiği üzerinden sorgulanmalı, sınanmalıdır.

AK Parti, 2015 yılına kadar, topyekûn bir demokratikleşme programını hayata geçirmek yerine, siyasal maliyet üretmeyecek kısmi ve parçalı bir reform sürecini izleyecek gibi görünmektedir.

lamenter siyasete ara verecek olması, toplumsal kesimlerin ve siyasi aktörlerin kronik siyasal sorunları çözmek için gereken mutabakattan uzak oluşu, sahici ve güçlü bir siyasi muhalefetin yokluğu ve bölge halklarının yeni bir siyasal sürece doğum evresinde olması etkili olmaktadır. Bu faktörlere, inşa süreci öncesinde ülkeyi kutuplaşma atmosferinden çıkarmak, asgari müşterekler üzerine bir ortak düzlem oluşturmak ve çatışma sürecinde oyundan çıkan aktör, kesim ve kurumları tekrar oyuna dahil etmek gibi kaygıları da eklemek mümkündür. Bu koşullar, AK Parti'nin kapsamlı ve radikal bir reform paketi ile aşamalı bir inşa sürecini planlamasını güçleştirmektedir. Bu çerçevede, AK Parti, 2015 yılına kadar, topyekûn bir demokratikleşme programını hayata geçirmek yerine, siyasal maliyet üretmeyecek kısmi ve parçalı bir reform sürecini izleyecek gibi görünmektedir.

AK Parti'nin bu öncelikler çerçevesinde yürüttüğü inşa siyaseti, kendisiyle tasfiye sürecinde birlikte hareket eden birçok siyasal-toplumsal kesim tarafından 2012 yılı içinde ciddi eleştirilere tabi tutuldu. Eleştiriler, AK Parti'nin inşa hedefinden vazgeçmekle suçlanmasına varmayıp inşa sürecine yönelik paradigmaların hegemonya mücadelesi olarak kaldığı müddetçe sağlıklı bir inşa sürecinin yaşanmasına katkıda bulunacaktır. Taraflar, bir yandan kendi önceliklerinin AK Parti tarafından hesaba katılmasına ilişkin bir mücadele yürütürken, aynı zamanda, AK Parti'nin yaşadığı zorluklara yönelik bir empatiyle hareket ettikleri müddetçe, Türkiye, 2015 yılına kadar sürmesi muhtemel bu inşa öncesi geçiş dönemini demokratik bir siyasal sistemin kurumsallaşmasına hizmet eden bir yönelimle geçirecektir. Bu süreç boyunca, tarafların inşa sürecine ilişkin değerlendirmelerinde tek geçerli kriter inşa edilecek siyasal sistemin demokratik niteliği ve toplumsal barışın inşası olmalıdır.

Elbette, vesayet düzeninin tasfiyeye uğradığı yoğun bir demokratikleşme ivmesinden sonra toplumun yeni Türkiye'yi inşa hedefine motive olduğu bir dönemde, AK Parti'nin bir süreliğine, kısmi-parçalı demokratik adımlarla yetinme stratejisi ciddi riskler de barındırmaktadır. En ciddi risk, AK Parti'nin yürüteceği denge siyaseti sonrasında toplumsal vicdanı yadırgatması, 10 yıllık muazzam siyasi performansla her sorunun çözülebileceğine yönelik oluşturduğu güven duygusunu zedelemesi ve toplumsal taleplere duyarlı sahici siyasetin tadına varan siyasal-toplumsal kesimlerin bu süreçte siyasal alanın daraldığı endişesine kapılmalarıdır.

Uludere olayı sonrasında AK Parti'nin vicdanları mutmain kılan bir siyasal performans sergileyememesi, milletvekillerinin dokunulmazlıklarını kaldırmaya yönelik teşebbüsler, eylem ve gösterilerin kolaylıkla bir asayiş unsuru olarak değerlendirilerek sert bir şekilde bastırılması ve kimi önemli konulara ilişkin söylem ve politikaların ciddi bir ön hazırlıktan geçirilmeden kamuoyuna duyurulması/gündeme alınması, çoğunluğu AK Parti'nin inşa iradesinin arkasında kenetlenmiş bazı toplumsal kesimlerde rahatsızlıklara yol açmaktadır.

Sonuç olarak, AK Parti, yaptığı siyasal muhasebeler neticesinde, inşa sürecinin takvimini, önceliklerini ve yönünü tayin etme hakkına sahiptir. Ancak bu haklı inisiyatifin barındırdığı potansiyel risklerin farkında olarak, toplumsal vicdanı rahatsız edecek, toplumun güven duygusunu zedeleyecek ve toplumda siyasal alanın daraldığı kaygısını depreştirecek söylem ve politikalarından uzak durmalıdır.

KRONOLOJİ	İNŞA SİYASETİ VE AK PARTİ
29 Aralık 2011	F-16 savaş uçakları, İnsansız Hava Araçları'ndan (İHA) gelen görüntüler üzerine Irak'tan kaçak mazot getiren vatandaşları sınırı geçen PKK'lılar sanarak bombaladı. Şırnak'ın Uludere ilçesi'ne bağlı Ortasu Köyü'ne yakın sınır bölgesinde meydana gelen olayda, 35 vatandaş yaşamını yitirdi.
1 Şubat 2012	Başbakan Erdoğan, partisinin Genişletilmiş İl Başkanları toplantısında yaptığı 'dindar gençlik yetiştireceğiz' açıklamasıyla tartışma başlattı.
7 Şubat 2012	İstanbul Özel Yetkili Cumhuriyet Savcısı Sadettin Sarıkaya, MİT Müsteşarı Hakan Fidan, eski Müsteşar Emre Taner, eski Müsteşar Yardımcısı Afet Güneş'inde aralarında bulunduğu 5 MİT mensubunu KCK soruşturmaları çerçevesinde şüpheli sifatiyle ifadeye çağırdı.
1 Eylül 2012	Başbakan Erdoğan, Şemdinli'de PKK'lılarla kuçaklaşan 9' u BDP'li 10 milletvekilinin dokunulmazlıklarının kaldırılacağı sinyali verdi.
5 Eylül 2012	Demokrat Parti eski Genel Başkanı Süleyman Soylu, AK Parti'ye katıldı.
22 Eylül 2012	Feshedilen HAS Parti'nin eski Genel Başkanı Numan Kurtulmuş, AK Parti'ye katıldı.
30 Eylül 2012	AK Parti, 4. Olağan Kongre'sini Ankara'da gerçekleştirdi.
3 Ekim 2012	Yeni yasama yılının ilk AK Parti grup toplantısında konuşan Erdoğan, "Şu anda ısrarla söylüyorum; TBMM'de bu çalışmayı (yeni anayasa süreci) masadan kalkmadan sonuna kadar yürütme kararlılığımızdır. Süre bellidir; artık bu yıl sonuna kadar bu iş oldu, olmadı artık bizi daha fazla meşgul etmesin diyeceğiz ve yolumuza devam edeceğiz." dedi.
6 Kasım 2012	AK Parti, 'başkanlık sistemi' önerisini Anayasa Uzlaşma Komisyonu'na sundu.

2012 yılı, CHP'nin, 2010'dan beri sürdürdüğü 'siyaset arayışı'nı bir menzile vardırmaktan vazgeçerek, 'arayış siyaseti'ne karar kıldığı bir yıl oldu.

3. ARAYIŞ SİYASETİ VE CHP

2012 yılı, CHP'nin, 2010'dan beri sürdürdüğü 'siyaset arayışı'nı bir menzile vardırmaktan vazgeçerek, 'arayış siyaseti'ne karar kıldığı bir yıl oldu. Siyaset arayışının arayış siyasetine dönüşme sürecini daha iyi anlamak için CHP'nin değişim ihtiyacı hissettiği Mayıs 2010'a gitmekte yarar var.

Vesayet sisteminin tasfiye edilmesi, ilk yansımasını, Cumhuriyet Halk Partisi'nde göstermişti. 12 Eylül referandumunu, 10 yıllık yoğun mücadele döneminden sonra vesayetlinin tasfiyesini işaret ederken, CHP'de siyaset değişikliğini de zorunlu kılmıştı. Hazırlanan Anayasa değişikliği paketinin referandumuna sunulmaya yetecek bir sayıya ulaştığının kesinleştiği akşam, TBMM'de paketin son maddesi oylanırken, Deniz Baykal'ın CHP'nin Genel Başkanlığından istifa etmesine yol açacak görüntüler internet üzerinden kamuoyuyla paylaşılmıştı. CHP'nin siyasal denklemde tutulabilmesi için vesayetlinin siyasi sözcülüğünü yürüten Baykal'ın da vesayetle beraber tasfiye edilmesi gerekmişti. Başka bir deyişle, CHP'nin yeni siyasal denkleme uygun bir parti haline gelmesine engel olarak görülen Baykal feda edilmişti.

CHP, lider değişimi yaşadığı Mayıs 2010'dan beri, kimliğini ve siyasetini yenileme arayışını sürdürüyor. Lider değişimiyle start verdiği değişim arayışını iki buçuk yıl aradan sonra, bugün de, bir menzile vardırıldığını söylemek zor. CHP, taban ve yönetim düzeyinde hissettiği ihtiyaçtan öte, kendisi dışındaki siyasal koşulların zorlamasıyla bu arayışı sürdürmek durumunda kaldığı için epey sancılı çekiyor. Değişimin dışsal zorunluluklar dolayısıyla gündeme gelmesi, CHP'nin içeride aşılması zor dirençlerle karşılaşmasına yol açıyor. 12 Haziran 2011 seçimlerinde Meclis grubunda revizyona giden parti yönetimi, 2012 yılının Şubat ve Temmuz aylarında yapılan üç kurultayla eski yönetici kadroyu da tasfiye ederek parti içinde yaşanan iktidar mücadelesine son verdi.

Ancak, geride kalan iki buçuk yıla beş kurultay, bir referandum ve bir seçim sığdıran yeni CHP yönetimi eski kadroları tasfiye etmekte gösterdiği kararlılığı, eski kimlik ve siyaset tarzını değiştirmek hususunda sergileyemedi. Seçmeni küstürmemek adına eski

Kılıçdaroğlu'nun, eski aktörlerle sınırlı bir tasfiyeye karar kılarak eski siyasetin yeni aktörlerle temsil edilmesine alan açması, iktidar mücadelesindeki galibiyetin yeni siyasetin önünü açmasını engelledi.

siyasetle bağıını koparmaktan kaçınan Kılıçdaroğlu, eski kadrolardan boşalan koltukların önemli bir kısmını, CHP'nin eski siyasetini temsil eden yeni isimlere tahsis ederek bu algıyı kuvvetlendirdi. Bugün gelinen noktada, parti tabanında varlığını sürdüren ulusalçı-sosyal demokrat ayrışması, partinin yönetici kadrosunda da temsil edilmekte; bu durum, neredeyse her kritik siyasal sorunda ayrışmalara neden olmaktadır. 2014-2015 yıllarında gerçekleşecek üç seçim, Kılıçdaroğlu'nun ayrışan taraflar arasında tercihte bulunarak, bir taraftan yana ağırlık koymasını zorlaştırıyor.

Bu durum, Mayıs 2010'da başlayan arayışın sonlanmasını ve CHP'nin sınırları belirlenmiş bir kimlik ve siyasete karar kılmalarını neredeyse imkansız kılıyor. Bu nedenle, CHP için, Mayıs 2010'da başlayan 'siyaset arayışı'nın, 2012 itibarıyla, yerini 'arayış siyaseti'ne bıraktığını söylemek mümkün.

3.1 Kadro Değişimi

CHP yönetiminin bir önceki yıldan devraldığı başlıca gündem maddesi, bir süredir devam eden parti içi iktidar mücadelesinin sonuçlandırılmasıydı. 2012'nin ilk haftalarında muhaliflerin imza kampanyasının başarıya ulaşması ve parti yönetiminin kendi gündemiyle bir olağanüstü kurultay toplama kararı, CHP'nin Şubat ayında 48 saat içinde iki olağanüstü kurultaya evsahipliği yapmasına neden oldu. Eski yönetici kadrosunun kesin mağlubiyetiyle sonuçlanan sürecin sonuçları, 17-18 Temmuz tarihlerinde gerçekleşen 34. Olağan Kurultay'da tahkim edildi: Kurultaya tek aday olarak giren Kılıçdaroğlu yeniden Genel Başkan seçilirken, çarşaf liste usulüyle seçilen 60 kişilik Parti Meclisi'ne de delegeye işaret ettiği 57 ismi sokmayı başardı. Öte yandan 'anahtar liste'de değişim yanlısı isimlerle ulusalçı kanattan siyasetçilerin bir arada bulunması, CHP yönetiminin iki farklı beklentiye eşzamanlı olarak karşılama hedefinin bir göstergesi oldu.

2010 yılında parti içerisinde iktidar eksikliği çeken Kılıçdaroğlu, 2012'nin Şubat ve Temmuz aylarında toplanan kurultaylarla parti içi iktidar mücadelesini sona erdirerek, parti kadroları üzerinde mutlak hakimiyetini ilan etti. Ancak bu galibiyet, partinin dönüşüm süreci önündeki engelleri kaldırmak anlamına gelmedi. Bugüne kadar değişim sürecinin hız ve kararlılık eksikliğinin sorumlusu olarak gösterilen parti içi mücadele, yeni kadroların meşruiyetini garantiye alıyordu. Ancak, Kılıçdaroğlu'nun, eski aktörlerle sınırlı bir tasfiyeye karar kılarak eski siyasetin yeni aktörlerle temsil edilmesine alan açması, iktidar mücadelesindeki galibiyetin yeni siyasetin önünü açmasını engelledi. Eski aktörler tasfiye edildi, Kılıçdaroğlu iktidar mücadelesini kazandı, ancak CHP'nin siyaset ve kimlik arayışının önündeki engeller ortadan kalkmadı. Bir başka deyişle eski aktörlerin tasfiye edildiği ve Kılıçdaroğlu'nun muktedir olduğu süreç, CHP'nin siyaset ve kimlik arayışının önündeki engelleri kaldırmak bir yana, değişim sancılarının sürekliliği sorununu ortaya çıkardı. Böylece Kılıçdaroğlu yönetimi, eski aktörlerin tasfiyesine gözyumulması karşılığında 'Yeni CHP' umudunu ifade eden siyaset ve kimlik değişimini feda etti.

3.2 Kimlik Arayışı

Kadro değişiminin kimlik değişimine yol aç(a)maması, CHP'nin gelişen olaylar karşısında teksesli bir tutum ve politika geliştirmesini neredeyse imkansız hale getirdi. Parti yönetimi içerisinde 2011 yılında da gözlemlenen farklı refleksler, 2012 boyunca

da neredeyse her kritik dönemde varlık gösterdi. Kılıçdaroğlu ise ulusalcı ve sosyal demokrat isimler arasında çıkan bu ihtilaflarda belirli bir taraftan yana ağırlık koymak yerine kendisini tarafsız bir uzlaştırıcı olarak konumlandırmayı seçti ve zaman zaman ayrışmaların kamuoyuna yansımadan çözümlenmesinde başarısız oldu.

2012 yılı, CHP'nin siyaset arayışı açısından anlam taşıyan hemen her konuda kamuoyuna iki farklı mesaj vermesine sahne oldu. Yılın ilk aylarında Uludere üzerinden hükümeti eleştiren ve demokratikleşme vurgusu yapan parti, şiddet olaylarının zirveye ulaştığı Haziran ayında açıkladığı on maddelik çözüm paketi ile birlikte demokratikleşme mesajını hükümetle işbirliğine dönüştürdü.¹⁰ Kemal Kılıçdaroğlu'nun Oslo tartışmasına binaen yaptığı 'terörü durdurmak için herkesle görüşülür' açıklaması da bu çizgiye katkı yaptı.¹¹ Öte yandan bu demokratikleşme ve diyalog temelli pozisyonun ulusalcı tabanı kaygılandırmaması adına parti yönetiminden farklı bağlamlarda sert açıklamalar yapıldı. Ağustos ayında düzenlenen Gaziantep saldırısının ardından Grup Başkanvekili Emine Ülker Tarhan'ın Twitter hesabından yaptığı açıklamalar, olayın faturasasını Oslo görüşmelerine katılan iktidar partisine ve BDP'ye yükledi.¹² Parti sözcüsü Haluk Koç'un Eylül ayında Oslo görüşmeleri kayıtlarını kamuoyuna 'AKP-PKK mutabakat metni' olarak sunması da ulusalcı taleplerin CHP'nin zirvesinde temsilini sağladı.¹³ Benzer bir yaklaşım sergileyen Grup Başkanvekili Muharrem İnce de katıldığı bir televizyon programında Oslo görüşmelerini iktidar ve PKK arasında yapılan bir seçim ittifakına benzeterek bu mesajı perçinlemiş oldu.¹⁴

CHP'nin en tartışmalı isimlerinden biri olan Tunceli Milletvekili Hüseyin Aygün'ün seçim bölgesinde PKK militanları tarafından kaçırılması da parti yönetiminden çatlak seslerin çıkmasına neden oldu. Krizin devam ettiği sürede hükümeti asayişli sağlayamamakla suçlayan CHP yönetimi, Aygün'ün serbest kalmasının ardından yaptığı açıklamada kendisini kaçıran militanlardan 'genç arkadaşlar' diye bahsetmesine farklı tepkiler verdi.¹⁵ Parti Meclisi üyesi Metin Feyzioğlu, PKK'nın halk savaşçısı bir örgüt olarak tanımlanmasını kabul edemeyeceklerini ifade ederken, Kılıçdaroğlu'na yakın isimlerden Sezgin Tanrıkulu ve Adnan Keskin'in stres ve insani duygular vurgusu yapması dikkat çekti.¹⁶

Kürt meselesi bağlamında sergilenen çoksesselilik, CHP'nin en kronik meselelerinden biri olan asker-sivil ilişkileri bağlamında da devam etti. Parti, yıl boyunca Genelkurmay ve orduya yönelik eleştirilerini sivilleşme, demokrasi ve insan hakları kavramları üzerinden gerekçelendirdi: Hükümet ve silahlı kuvvetleri Uludere olayının üzerine gitmekle suçlayan parti, Mayıs ayında yaşanan 'Paşa' polemğinde *Cumhuriyet* gazetesi yazarı Bekir Coşkun ve İstanbul Barosu Başkanı Ümit Kocasakal'ın eleştirilerine karşı

Kadro değişiminin kimlik değişimine yol aç(a)maması, CHP'nin gelişen olaylar karşısında tek sesli bir tutum ve politika geliştirmesini neredeyse imkansız hale getirdi.

10. "Kürt sorununun çözümü için bir saatlik zirve," *NTVMSNBC*, 6 Haziran 2012. <http://www.ntvmsnbc.com/id/25355730/>

11. "Kılıçdaroğlu: 'Terörü durdurmak için herkesle görüşülür,'" *Milliyet*, 21 Eylül 2012. <http://bit.ly/Q1hmJc>

12. "Terörün hangi planlar için kan döktüğü anlaşıldı," *Aydınlık*, 26 Ağustos 2012. <http://www.aydinlikgazete.com/mansetler/14740-teroeruen-hangi-planlar-icin-kan-doektueue-anlald-.html>

13. "CHP'li Koç, 'AKP-PKK mutabakat metni'ni açıkladı," *Hürriyet*, 18 Eylül 2012. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/21496907.asp>

14. "Muharrem İnce'den sert suçlama," *CNN Türk*, 25 Eylül 2012. <http://video.cnnturk.com/2012/haber/9/25/muharrem-ineden-sert-suclama>

15. "Hüseyin Aygün yaşadıklarını anlattı," *Cumhuriyet*, 14 Ağustos 2012. <http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=359102>

16. "Hüseyin Aygün'ün kendisini kaçıran teröristleri övmesi CHP'yi karıştırdı," *Zaman*, 16 Ağustos 2012. http://www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberNo=1333944

CHP'nin 2012
boyunca
sürdüğü
kimlik arayışı
ve kararsızlığın
yansımaları
partinin siyaset
tarzında da dikkat
çekici savrulmalar
yaşanmasını
beraberinde
getirdi.

bildiri yayımlayan Genelkurmay Başkanlığı'nı da sert şekilde eleştirdi.¹⁷ Öte yandan partinin bu sivilleşme iddiası, CHP siyaseti üzerindeki Silivri etkisiyle tezat oluşturdu. Ergenekon davasında tutuklu yargılanırken 12 Haziran seçimlerinde Milletvekili seçilen Mustafa Balbay ve Mehmet Haberal'ın durumları üzerinden yargı sürecini eleştirmeye devam eden parti, farklı temsilciler aracılığıyla duruşmaları izlemeye devam etti. 12 Eylül 2010 referandumunda 'hayır' oyu veren CHP'nin 2012'de başlayan darbe davasına müdahil olması da partinin yaşadığı çelişkilerin bir yansıması olarak okundu.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin laiklik konusunda da ikili bir pozisyon belirlemesi, partinin kemikleşmiş kitlesini riske etmeden yeni seçmen bloklarına yönelme çabasını temsil etti. TBMM'de kabul edilen 12 yıllık kademeli zorunlu eğitim (4+4+4) düzenlemesini Anayasa Mahkemesi'ne götürən parti, tabanının laiklik konusundaki hassasiyetini Anayasa Uzlaşma Komisyonu görüşmelerinde de zaman zaman temsil etti. Konya Milletvekili Atilla Kart'ın AK Parti'yi 'laikliği istismar etmek' ile suçlaması, CHP'nin elinde tuttuğu seçmene güven aşılama arzusunun göstergesi.¹⁸ Buna karşılık partinin dindar seçmenle arasındaki mesafeyi azaltmak adına en somut adımları yine 2012 yılında attığı söylenebilir. Partinin İstanbul'da düzenlediği iftar yemeğine Hüseyin Gülerce, Ahmet Hakan ve Ali Bulaç gibi isimleri davet etmesi ve yemekte Kılıçdaroğlu'nun 'hatalarımızı biliyoruz, telafi edeceğiz' mesajı vermesi bu kesimden olumlu tepkiler alırken, partinin oy potansiyeli artırma hamlesi olarak kayıtlara geçti.¹⁹

3.3 Siyaset Tarzı

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2012 boyunca sürdürdüğü kimlik arayışı ve kararsızlığın yansımaları partinin siyaset tarzında da dikkat çekici savrulmalar yaşanmasını beraberinde getirdi. Parti çatısı altında siyaset yapan farklı grupların öne çıkma çabaları, siyaset değişimini gerçekleştiremeyen yönetimin siyasi üslup üzerinden kitleleri hareketlendirme çabası gibi nedenlerle zaman zaman merkez sol parti kimliğinden uzaklaşarak dinamik ve riskli hamleler yaptığı gözlemlendi. 12 Haziran seçimlerinde Meclis'e sokmaya çalıştığı tutuklu adayları gerekçe göstererek kısa süren bir Meclis boykotu gerçekleştiren parti, 2012 yılında da buna benzer hamlelere başvurdu. Kritik dönemlerde merkez parti kimliğinin parçası olan soğukkanlılığını kaybeden parti, bu dönemlerde ulusal kamuoyu yerine kendi seçmen kitlesine hitap edecek eylem ve söylemlerle kamuoyunun gündemine gelerek radikal bir parti görüntüsü verdi. CHP, örgüt veya cemaat yapılanmasından siyasal partiye geçiş sürecini tamamlamamış, ulusal kamuoyu yerine kendi seçmen kitlesine-siyasal cemaatine hitap etme veya hesap verme kaygısıyla siyaset yürüten radikal veya marjinal siyasi partilerin veya gerçekleştirdikleri eylemlerle kamuoyunda gündem oluşturmayı hedefleyen protestocuların başvurduğu eylemlere başvurmaktan imtina etmedi. Bu siyaset tarzına, belirli bir gündemle toplanan Meclis (araştırma) komisyonlarında pankart açma ve temsili eylemler (biber gazı, kelepçe, vb) gerçekleştirme; Meclis bahçesinde toplu yürüyüşler düzenleme; radikal sol-ulusalcı gençlik derneklerinin düzenlediği kutlama programlarına katılma; ancak marjinal gençlik örgütlerinde veya siyasi partilerde rastlandığı şekilde polisle çatışma görüntüsü verme; toplumsal barışı zedeleme riski yüksek yerel

17. "Kılıçdaroğlu'ndan Genelkurmay'a tepki," *Sabah*, 8 Mayıs 2012.

<http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/05/08/kilicdaroglundan-genelkurmaya-tepki>

18. "Meclis Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nda 'laiklik' tartışması," *Zaman*, 7 Ağustos 2012. <http://bit.ly/WrlYYD>

19. "Kılıçdaroğlu'ndan iftar," *Hürriyet*, 16 Ağustos 2012. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/21239343.asp>

mezhepçi dayanışma gösterilerine katılma, vb. bir çok eylem ve siyasal tutum örnek gösterilebilir.

Mart ayında 4+4+4 düzenlemesini protesto etmek için grup toplantısını Tandoğan Meydanı'na taşıyan CHP, Eylül, Ekim ve Aralık aylarında iştirak ettiği üç kitle eylemiyle de lider değişiminden beri yerleşmeye çalıştığı merkez sol mecrayı riske atmaktan çekinmedi. İşçi Partisi ve yerel sol grupların Eylül ayında Hatay'da düzenlediği Suriye ile dayanışma mitinginde katılan parti, Esad yanlısı poster ve sloganların yer aldığı gösteride hem yerel bir mezhep gerilimine taraf oldu hem de uluslararası ölçekte meşruiyetini kaybetmiş bir rejimin müttefiki görüntüsü verdi. Benzer şekilde Türkiye Gençlik Birliği tarafından düzenlenen alternatif Cumhuriyet Bayramı mitinginde Genel Başkan ve üst yönetim düzeyinde yer alan CHP, polisle göstericiler arasında çıkan arbedenin ortasında kalan Kemal Kılıçdaroğlu'nun görüntüsü ile kamuoyunda kendisine yer buldu. Son olarak Aralık ayında da, yukarıdaki eylemi organize eden bütün grupların birlikte yer aldığı Silivri çıkarmasına katılan CHP, hem darbeye teşebbüs suçlamasıyla yargılanan kesimlere kayıtsız-şartsız destekte bulunmuş hem de marjinal ulusalcı yapılanmalarla kurduğu ittifakın kalıcılığını tescillemiş oldu. Silivri'de yargılanan iki milletvekiline sahip çıkma politikasının da ötesine geçerek davada yargılanan herkese kefil olması anlamına gelen bu eylem de, yukarıdaki iki eylem gibi, CHP'nin merkez-sol huyiyetine halel getirdi.

Her üç durumda da CHP'nin, hükümetin politika ve uygulamalarını eleştirmek amacıyla slogan, pankart ve programını kendisinin belirleyeceği kitlesel protesto eylemleri düzenlemek yerine bazı radikal grup ve partilerin kendi gündemlerine hizmet eden toplantılara iştirak etmesi, partinin ana aktör değil, yardımcı oyuncu görüntüsü vermesine neden oldu. Mitingler CHP'nin son dönemde toplum nezdinde inşa etmeye çalıştığı algıya zarar verirken, merkez parti kimliğine de gölge düşürdü. Ulusalcı yorumcuların CHP'nin kitlelerle buluşması olarak lanse ederek alkışladığı eylemler, 'Yeni CHP' umuduyla yola çıkan partinin eski dönemde dahi kolay kolay özdeşleşmek istemeyeceği marjinal ulusalcı gruplarla işbirliği yapmasını beraberinde getirdi.

3.4 Sonuç

2012 yılının Cumhuriyet Halk Partisi açısından ürettiği temel sonuç, partinin kabuk değiştirme sürecinin zamana yayılması nedeniyle artık radikal bir kimlik değişiminin mümkün olmadığını ve bu dönemde kimlik ve siyaset tarzları itibariyle eski ve yeni kadroların parti içi nüfuzlarını tahkim ettiklerinin anlaşılması oldu. Eski ile yeninin neredeyse eşit ağırlıkla sürdürdüğü bu gerilimli birliktelik, dönüşüm çabasının öngörülebilir gelecekte bugünden tarif edilmiş bir menzile ulaşma olasılığını ortadan kaldırmış gözükmektedir. Bugün CHP, eski kimliğiyle barışık olmamakla birlikte bu kimliği ardında bırakamayan; yeni bir kimlik edinme arzusunun gerektirdiği kararlılığı da sergilemeyen bir parti görüntüsü vermektedir. 2010 referandumunu ve 2011 seçimlerini bu kararsızlığa gerekçe gösteren partinin üç seçime sahne olacak 2014-2015 döneminde de kesin kararlar alması kolay olmayacaktır.

Bu faktörler göz önünde bulundurulduğunda, geride kalan iki buçuk yıllık dönemde CHP'nin yenilenmesi umudunu ifade ettiği ölçüde dinamik bir siyasete göndermede bulunan 'dönüşüm süreci'nin artık CHP'nin yeni politikası-kimliği haline gelerek statik bir durumu ifade ettiğini söylemek mümkündür. CHP için dönüşüm veya arayış artık

CHP'nin yenilenmesi umudunu ifade ettiği ölçüde dinamik bir siyasete göndermede bulunan 'dönüşüm süreci'nin artık CHP'nin yeni politikası-kimliği haline gelerek statik bir durumu ifade ettiğini söylemek mümkündür.

bir süreç değil, bir siyaset tarzıdır. 2012 yılındaki gelişmeler, dönüşüm ve arayışın CHP açısından bir süreç olmaktan çıkarak bir siyaset tarzına dönüştüğünü göstermektedir.

2012 yılı, MHP'nin, telafi siyasetine duyduğu ihtiyacı, göreceli olarak yüksek bir maliyetle, hissettiği bir yıl oldu.

KRONOLOJİ	ARAYIŞ SİYASETİ VE CHP
26-27 Şubat 2012	Genel Merkez ve muhaliflerin çağrısıyla 16. ve 17. Olağanüstü Kurultaylar toplandı. Parti tüzüğünde köklü değişiklikler yapıldı.
4 Nisan 2012	Cumhuriyet Halk Partisi, 12 Eylül davasına müdahil oldu.
23 Nisan 2012	Grup Başkanvekili Muharrem İnce, 12 Eylül davasını 'iki ihtiyarı yargılıyorlar' ifadesiyle eleştirdi.
3 Mayıs 2012	Genel Başkan Yardımcısı Gürsel Tekin, parti yönetimindeki görevinden istifa etti.
6 Haziran 2012	CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu, Başbakan Erdoğan'la bir araya gelerek partinin Kürt meselesinin çözümü için hazırladığı 10 maddelik paketi anlattı.
17 Haziran 2012	Abdullah Öcalan'ın ev hapsine alınması tartışmalarını değerlendiren Kılıçdaroğlu, "4 parti uzlaşırsa bizim için mesele olmaz" yorumunda bulundu.
17-18 Temmuz 2012	34. Olağan Kurultay düzenlendi. Kemal Kılıçdaroğlu yeniden Genel Başkan seçilirken, uzun süre sonra çarşaf liste usulüne göre seçilen 60 kişilik Parti Meclisi'nde Kılıçdaroğlu'nun desteklediği 57 isim yer aldı.
13-14 Ağustos 2012	Tunceli Milletvekili Hüseyin Aygün, PKK üyesi bir grup tarafından kaçırıldı. 48 saat sonra serbest bırakılan Aygün'ün militanlardan 'genç arkadaşlar' diye bahsetmesi, bazı CHP yöneticileri ile kamuoyundan tepki aldı.
18 Eylül 2012	Parti sözcüsü Haluk Koç, 'AKP-PKK mutabakat metni' olarak tanımladığı 2008 Oslo görüşmeleri kayıtlarını kamuoyuna açıkladı.
19 Kasım 2012	Suriye'de 87 gün boyunca rehin tutulan gazeteci Cüneyt Ünal, CHP heyetinin temasları sonucunda serbest kaldı. 9 kişilik heyetin Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad ile hatıra fotoğrafı çektiği tartışmalara neden oldu.

4. TELAFİ SİYASETİ VE MHP

2012 yılı, MHP'nin, telafi siyasetine duyduğu ihtiyacı, göreceli olarak yüksek bir maliyetle, hissettiği bir yıl oldu. Kendisinin de Meclis'te bulunduğu bir dönemde, Cumhurbaşkanlığı krizini çözmek gibi kritik bir kaç olay dışında, vesayetle sürdürülen mücadeleye kayıtsız kalan MHP, vesayetle tasfiyesini sembolize eden referandumun yansımalarını da ya yeterince doğru algılayamadı, ya da bilinçli olarak yanlış tarafta konum olarak karşıladı. MHP, zamanın ruhuna ve tarihin akışına ters gelen üstelik siyasal-toplumsal geleneğiyle de örtüşmeyen bu siyasetin üretebileceği muhtemel maliyeti, kendisini yükselen Kürt milliyetçiliğine karşı güvenli bir barınak olarak konumlandırmayı sağlayarak nispeten az bir hasarla atlatmayı başardı. Ancak, 2012 yılı, MHP'nin, referandum sonuçlarıyla yüzleşmeyi, siyasetini referandumun doğurduğu yeni siyasal denklem üzerinden yeniden biçimlendirmeyi daha fazla geciktiremeyeceğini ortaya koydu.

2012 yılının MHP için en kritik gündemi, 4 Kasım 2012 tarihinde gerçekleştirilen 10. Olağan kongreydi. Genel Başkanlığa adaylığını açıklayan Koray Aydın'ın Bahçeli karşısında göstereceği varlık, MHP'nin siyaseti üzerinden doğrudan etkili olacağından kongre uzun bir süre önceden mercek altına alındı. Kongre'nin önemsenmesi, Bahçeli ve yönetiminin 12 Eylül referandumundan başlayarak milliyetçi camia içerisinde memnuniyetsizlik üretmiş olmalarından kaynaklanmaktaydı. MHP'nin 12 Eylül referandumunda takındığı 'Hayır' tutumunun²⁰ seçmeni nezdinde ciddi rahatsızlıklar

20. MHP'nin 12 Eylül referandumunda neden hayır cephesinde yer aldığı ve yaslandığı farklı iki toplumsal taban hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. <http://www.setav.org/tr/mhpnin-hayir-tutumunun-irrasyonallitesi/yorum/711>

uyandırması,²¹ 12 Haziran seçimleri öncesinde ortaya çıkarılan kasetlerle Bahçeli'nin yönetici kadrosunun önemli bir kısmını kaybetmesi ve MHP'nin seçimlerde baraj tehlikesi yaşaması, Kongre'deki yarıya ciddi bir güç transferi yaptı.

Kongre'yi önemli kılan bu unsurlar, MHP'nin 'telafi' siyasetine duyduğu ihtiyaçla da ilgilidir. MHP yönetimi, 12 Eylül referandumunun seçmeni üzerinde ürettiği rahatsızlığı onarmaya yönelik kapsamlı bir siyaset yürütmediği için seçmeni tarafından eleştirilmeye devam ediyordu. Nitekim Kongre'nin sonucu Bahçeli'nin onarma/telafi siyasetinde gecikmesinin ürettiği maliyeti ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, 2012 yılı MHP siyasetini değerlendirirken Bahçeli yönetiminin telafi siyasetine harcadığı mesaiye odaklanmakta yarar var.

4.1 Küskünleri Geri Kazanma

MHP'nin 2012 yılı içinde, farklı politik enstrümanlara yaslanarak, milliyetçi-muhafazakâr tabanına yönelik bir telafi siyaseti gerçekleştirdiğini söylemek mümkün. Bu enstrümanlar içinde öne çıkanlar, 12 Eylül referandumundaki "Hayır" pozisyonunun "günahını çıkarmak" adına asker-sivil ilişkileri ve vesayet tartışmalarında sivil siyaseti önceleyen bir siyasi tavır geliştirmesi²² ve partinin ideolojik çizgisindeki milliyetçi-muhafazakâr tabanıyla uyumlu "Türk-İslam Sentezi" söylem tonunu koyultması oldu.

Öte taraftan, MHP üst yönetiminin bu onarım siyasetini tutarlı ve sorunsuz bir şekilde yürüttüğünü iddia etmek zor. MHP yürüttüğü onarım siyasetinde iki dinamik üzerinden sıkışmaktadır. İlk zorluk, MHP'nin söylem ve politikalarına yansıyan onarım siyasetinin bazı gerilimleri de beraberinde getirmesidir. Bu gerilime, partinin darbe ve vesayet tartışmalarında sivil siyaseti önceleyen yeni tutumu konusunda yaşadığı bazı iç gerilimler örnek gösterilebilir: MHP, sivil siyasete yönelik askeri-bürokratik baskılara ilkesel olarak karşı durmak yerine, gerçekleşmiş askeri darbelere karşı çıkarken, teşebbüs aşamasında akim kalan darbeleri destekleyen bir görüntü vermektedir. Bu çerçevede, MHP lideri Devlet Bahçeli, partisinin darbelerin soruşturulması için verdiği önerenin hemen ardından "12 Eylül'de Parlamento'yu kapatanlara, 28 Şubat'ta balans ayarı yaparak suç işleyenlere, 27 Nisan'da siyasete şekil ve yön vermeye çalışanlara hak ettikleri yaptırım uygulanmalıdır"²³ şeklinde demeç verirken, Balyoz davası kararına bağlandıktan sonra yaptığı yazılı açıklamada, sanıkların aldığı cezalar ve davanın sonucuna dair duyduğu rahatsızlığı dile getirdi.²⁴

Onarım siyasetinin MHP üst yönetimince tutarlı ve sistematik bir şekilde yürütülebilmesinin ikinci zorluğu, MHP'nin iki farklı seçmen kitlesini aynı anda memnun edecek bir onarım söylemi geliştirememiş olmasıyla ilgilidir. Bahçeli ve yönetimi, partinin

MHP'nin 2012 yılı içinde, farklı politik enstrümanlara yaslanarak, milliyetçi-muhafazakâr tabanına yönelik bir telafi siyaseti gerçekleştirdiğini söylemek mümkün.

21. MHP'nin BBP ile ortak tabanı sayılabilecek milliyetçi muhafazakar cenahın referanduma verdikleri "evet" oyu ve nedenleri için bkz. <http://www.ntvmsnbc.com/id/25118742/>

22. Partinin bu yöndeki tavrının örneklerinden birisi olarak, parti sözcüsü Oktay Vural'ın 10 Nisan 2012 tarihinde MHP'nin "bütün darbe ve askerî müdahalelerin araştırılması için verdiği önerge" ve ona ilişkin yorumları için bkz. <http://bit.ly/UQCLmU>

23. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/734055-demokrasinin-iffetini-savunmalyiz->

24. Bahçeli'nin yazılı açıklaması için bkz. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/778540-bahceliden-balyoz-yorumu>

2012 yılının MHP açısından iki toplumsal tabanı arasında kalmanın ürettiği gerilimin devam ettiği bir yıl olduğunu ifade etmek mümkündür.

“Türk-İslam sentezi”²⁵ tonunun artmasına²⁶ paralel bir şekilde İç Anadolu’daki muhafazakar-milliyetçi tabanını konsolide etmeye çalışırken diğer yandan MHP’nin Batı ve Güney sahil şeridinde, kimliklerinin temel belirleyicisi laiklik olan seküler-ulusalcı tabanını kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. MHP lideri Bahçeli’nin Şubat ayı içerisindeki “dindar gençlik” tartışmalarında Başbakan Erdoğan’a destek çıkması, İmam Hatip Liseleri’nin orta kısımlarının açılmasında MHP’nin büyük katkısı olduğunu belirtmesi, Hz. Muhammed’in hayatı ve Kur’an-ı Kerim derslerinin okullarda seçmeli olarak verilmesinin kendi projeleri olduğunu ifade etmesi, vb. açıklamalar seküler-ulusalcı tabanın tekrar CHP’ye yönelmesi riskini doğurmaktadır.

Bu bağlamda 2012 yılının MHP açısından iki toplumsal tabanı arasında kalmanın ürettiği gerilimin devam ettiği bir yıl olduğunu; ancak bu gerilimde 12 Eylül referandumundaki “hayır” pozisyonundan ötürü milliyetçi-muhafazakâr tabanı nazarında kaybettiği prestiji tekrar milliyetçi-muhafazakâr söylemlerle onarmaya²⁷ çalışarak geçirdiği bir yıl olarak ifade etmek mümkündür.

4.2 Parti İçi Muhalefetin Güçlenmesi

2012 yılı sadece MHP için değil Türkiye’deki 4 büyük siyasi parti için de bir “Kongreler Yılı” olarak tarihe geçti. MHP’nin 10.Olağan Kongresine damgasını vuran gelişmenin ise Devlet Bahçelinin 725 oyla 6. kez Genel Başkanlığa seçilmesinden ziyade oy kullanan 1214 delegeden 489’unun oyunun genel başkanlığa aday diğer iki isim Koray Aydın (441) ve Müsavat Dervişoğlu’na (48) gitmesi oldu. Bu tablo MHP’de %40’lık bir muhalefetin varlığını da gözler önüne serdi.

“Genel başkan ve kadrolarda değişim, fikirde öze dönüş” söylemi ile vücut bulan muhalefetin²⁸ varlığının kamuoyunda görünür olması ise kongreden yaklaşık 9 ay önceye 11 Şubat 2012 tarihine tekabül ediyor. Bu tarihte hareketin öncülerinden eski İstanbul Milletvekili Ahmet Çakar, 11 Şubat’ta muhaliflerin yapacağı toplantıyı “ülkücü iradenin tecelli edeceği kurultay” olarak nitelendirdi. Toplantının ülkücü töre ve terbiyeye uygun olarak yapılacağını kaydeden Çakar, bu yaklaşımın parti yönetimince de makul karşılanacağı iddiasını beyan ettikten sonra genel başkan Devlet Bahçeli’nin ve parti yönetiminin, yönetim anlayışını kabul etmediklerini beyan etti.²⁹

MHP’de muhalefetin doğuşu, ifade edildiği üzere, 9 ay öncesine dayanıyordu ancak muhalefetin kamuoyunda yankı bulması ağırlıklı olarak kongre sonrasında mümkün

25. Parti yönetiminin her 27 Mayıs’ta Gün Sazak’ı ve “ülkücü şehitleri anma” merasiminin 2011 yılındaki yıldönümünde Ankara Kızılcahamam’da ülkücü şehitler anıtı açıldığını ve partinin “Türk-İslam ülkücüleri” geçmişine özellikle 12 Eylül referandumundan sonra daha fazla sahip çıktıklarını not etmek gerekir. Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/1087/index.html

26. Bahçelinin Türk-İslam Sentezi’ne yaptığı vurguyu bu yılki Hollanda gezisinde Amsterdam’da yaptığı konuşmalarda görmek mümkündür. Bahçeli Mescid-i Aksa Teşkilatı Bozok Eğitim ve Gençlik Lokali’nin açılışını yaptığı konuşmada, “Burada doğup burada yaşayan, geleceğini burada belirleyecek olan değerli evlatlarımıza önce güzel Türkçe ve yanında dini inançlarımızı, dinimizi en iyi şekilde öğretin” şeklinde temennilerde bulunmuştur. “Önce güzel Türkçe yanında dini inançlar” vurgusu ise Bahçelinin Türk-İslam sentezindeki tercih ettiği sıralamayı göstermede anlamlıdır. <http://bit.ly/SZd6NE>

27. 21.dipnotta belirtildiği gibi 12 Eylül referandumunda BBP çevrelerinin açıkça “Evet” oyu kullanacaklarını açıklamaları ile MHP’nin “hayır” cephesinde yer alması, MHP’nin milliyetçi-muhafazakâr tabanı ile ortaya çıkan gerilimi daha da derinleştirmiş dolayısıyla MHP’nin bu tabana yönelik onarım siyasetini de zorlaştırmıştır.

28. MHP’de muhalefetin tek ve bütüncül bir yapıda olmadığını; aksine parçalı, çok yapılı ve genel başkanlığa çok adayı bir şekilde geliştiği eklenmelidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/760216-bahceliye-muhalefet-atagi>

29. Haberin detayı için bkz. <http://bit.ly/UfU0u>

olabildi. Kongreden hemen sonra basında, MHP'deki muhalefetin kurumsallaştığına yönelik yorumların yapıldığı belirtilmelidir.³⁰ Ancak bu yorumların kısmen aceleci yorumlar olduğunu, MHP'den kısa sürede büyük değişim beklemenin yanlış olacağını ifade etmek gerekir. Zira mevcut muhalefetin, genel başkanlık adaylıklarını deklare etmelerinin kongreden sadece 2 ay öncesine denk gelmesi muhalefetin ne kadar planlı olduğunu tartışılır kılmaktadır. Ayrıca bu deklarasyonların 1 Eylül 2012'de mevcut Genel Başkan Devlet Bahçeli'nin "Birçok arkadaşımız genel başkanlığa adaylığını düşünebilir." şeklinde açıklamasından sonra gerçekleştiği hatırlanırsa,³¹ genel başkanlığa adaylığın bile Devlet Bahçeli'nin icazetine bağlı olduğu MHP'de gerçekleşmesi muhtemel bir değişimin eski milletvekili Ahmet Çakar'ın ifade ettiği gibi "ülkücü töre ve terbiyeye uygun olarak" "düzen içinde sınırlı ve kısıtlı bir değişim" olacağı ön görülebilir. Diğer bir ifadeyle MHP'deki muhalefetin nicel gücünün şu an itibarıyla niteliğiyle paralel olmadığını ve dolayısıyla kurumsallaştığını söylemek erken bir çıkarım olacaktır.

Bunlara ek olarak, Kongrede Genel Başkan Devlet Bahçeli'nin açılış konuşmasının ardından diğer iki Genel Başkan adayı Koray Aydın ve Müsavat Dervişoğlu'nun, konuşmalarında, genel başkanlığa aday olma nedenlerini, mevcut parti yönetiminin yanlışlarının veya eksikliklerinin neler olduğunu ve genel başkan olmaları halinde nasıl bir faaliyet planı öngördüklerini açıklamaları beklenmekteyken, Hükümet ve Türkiye meselelerinden dem vurmaları, muhalefetin MHP yönetimini devralmak adına bir projeleri olmadığını, dolayısıyla muhalefetin henüz olgunlaşmadığını gösteren bir diğer işarettir.

Bu bağlamda MHP'nin tabanında bir değişiklik ve tazelenme isteğinin olduğu söylenebilir; ancak bu değişimin hangi aktör veya aktörlerle ve nasıl bir politikayla gerçekleşeceği ve partinin istikametinin hangi rotada ilerleyeceği gibi parti için önemli konularda ne mevcut MHP yönetimin ne de oluşmaya başlayan muhalefetin kafası henüz nettir.

4.3 Sonuç

Sonuç olarak, MHP, 2012'de mesaisinin büyük bir bölümünü, 12 Eylül referandumundaki "hayır" tutumunun milliyetçi-muhafazakâr tabanında yarattığı memnuniyetsizliği gidermeye yönelik olarak harcamıştır. Bu memnuniyetsizliğin yanı sıra, partinin seçimlerdeki performansının masaya yatırıldığı tartışmalarda MHP'nin "baraj altı kalma riski" ile beraber anılıyor olması, ayrıca Haziran 2011 seçimlerinden önce ortaya çıkan ve parti tabanınca "ülkücü töre ve terbiyeye" sığdırılamayan kaset skandalı gibi gelişmeler neticesinde MHP'de muhalefet safları spontane bir şekilde sıklaşarak kongre'de %40'lık bir güç olarak zuhur etmiştir.

Önümüzdeki dönemde MHP ile ilgili ana gündem, ödediği maliyet sonrasında gecikmeli olarak telafi siyasetinin gerekliliğini hisseden partinin, referandumun işaret ettiği yeni siyasal denkleme karşılık gelecek bir siyaset üretip üret(e)meyeceğidir. Siyaset ze-

Önümüzdeki dönemde MHP ile ilgili ana gündem, ödediği maliyet sonrasında gecikmeli olarak telafi siyasetinin gerekliliğini hisseden partinin, referandumun işaret ettiği yeni siyasal denkleme karşılık gelecek bir siyaset üretip üret(e)meyeceğidir.

30. Bu yorumlarla ilgili basında çıkan birkaç yazı için ayrıca bkz.

<http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/21859641.asp>,

<http://siyaset.milliyet.com.tr/bahceli-ye-verilen-isaret/siyaset/siyasetyazardetay/05.11.2012/1621936/default.htm>

ve <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/21851980.asp>

31. Bahçeli'nin farklı kişilerin genel başkanlık adaylıklarını uygun görmesini açıkladığı tarih 1 Eylül 2012, Koray Aydın'ın genel başkanlığa adaylığını açıkladığı tarih 1 Eylül 2012 ve Müsavat Dervişoğlu'nun genel başkanlığa adaylığını açıkladığı tarih 22 Eylül 2012'dir.

MHP'nin yakın geleceği üzerinde etkili olacak bir diğer gündem maddesi, muhalefetin mevcut sayısal gücünü siyasal bir güce dönüştürüp dönüştüremeyeceğidir.

minin yapısal değişime uğradığı, Yeni Türkiye'nin siyasal parametreleri üzerinde yoğun bir hegemonya mücadelesinin yaşandığı, bölgesel gelişmelerin iç siyasete doğrudan yansıdığı bir dönemde, Kürt çıpasına tutunan bir siyasetle yetinmek -garanti bir oy desteği sağlasa da- MHP'nin siyasi krizini çözmeyecektir. Varlığını Kürt siyasetine endekslemeye devam eden bir MHP, akıbetini kendisi dışındaki koşullara endekslemiş olacaktır.

MHP'nin yakın geleceği üzerinde etkili olacak bir diğer gündem maddesi, muhalefetin mevcut sayısal gücünü siyasal bir güce dönüştürüp dönüştüremeyeceğidir. Kongrede, ülke siyasetine dair bir proje sunmadığı gibi, mevcut yönetimin siyasal krizine dair anlamlı bir çözüm önerisi de sunmayan muhalefet, henüz mevcut MHP yönetimine alternatif olabilecek bir siyasi güç devşirmiş görünmemektedir. MHP muhalefeti de, MHP yönetimi gibi, kendisi dışındaki koşulların gelişimine bağımlı görünmektedir. Muhalefet açısından bu dış dinamik, mevcut MHP yönetiminin 2014 yerel ve 2015 genel seçimlerindeki performansı olacaktır. MHP'nin yerel seçimlerde sergilediği siyasi performans beklentileri karşılamayacak olursa, muhalifler, 4 Kasım'daki kongrede kazandıkları, partiyi olağan üstü kongreye çağırma fırsatını kullanma meşruiyetini elde ederek, sahip oldukları sayısal gücü siyasal güce tahvil etme imkânı bulacaklardır.

KRONOLOJİ	TELAFİ SİYASETİ VE MHP
11 Şubat 2012	MHP'de muhalif hareket, parti genel merkezinin karşısındaki pazar yerinde bir araya gelerek 'demokratik bir kongre' için parti yönetimine çağrıda bulundu.
28 Ağustos 2012	BDP'li milletvekillerinin PKK'lılarla kucaklaşmasının ardından MHP, 'dokunulmazlık' teklifini AK Parti ve CHP'ye sundu.
1 Eylül 2012	MHP Lideri Bahçeli "Birçok arkadaşımız Genel Başkanlığa adaylığını düşünebilir" diyerek parti içindeki genel başkanlık yarışına yeşil ışık yaktı.
1 Eylül 2012	Koray Aydın, MHP Genel Başkanlığı'na adaylığını açıkladı.
2 Eylül 2012	Masum Türker, MHP Genel Başkanlığı'na adaylığını açıkladı.
15 Eylül 2012	Seyfi Şahin, MHP Genel Başkanlığı'na adaylığını açıkladı.
21 Eylül 2012	Müsavat Dervişoğlu, MHP Genel Başkanlığı'na adaylığını açıkladı.
24 Eylül 2012	MHP lideri Devlet Bahçeli Balyoz Davası'nda 18 yıl ceza alan MHP İstanbul Milletvekili Engin Alan'ı Silivri Cezaevi'nde ziyaret etti.

5. VEKALET(EN) SİYASET(İ) VE BDP

2012 yılı, öteden beri örgüt ile parti olma arasındaki belirsizlikle siyaset yapan BDP'nin, siyasi parti olmaktan biraz daha uzaklaşarak örgütle daha fazla özdeşleştiği bir yıl oldu. Bu tespite, BDP'li milletvekillerinin PKK'lılarla kucaklaşması, BDP'nin açlık grevlerinde yatıştırıcı veya arabulucu bir rol üstlenmek yerine açlık grevlerinin siyasi sözcülüğünü üstlenmesi ve siyasi inisiyatif geliştirmesi beklenen hemen hemen her olay esnasında varlık gerekçesini ortadan kaldırmak pahasına Öcalan veya PKK'yı adres/muhatap göstermesi gibi unsurlar gerekçe gösterilebilir. Bu çerçevede, 2012 yılı, BDP'nin siyasi varlığını anlamsızlaştırdığı, varlık gerekçesini teşkil eden siyasi kanallar açma sorumluluğunu üstlenmekten en fazla uzaklaştığı bir yıl olarak geçti.

5.1 KCK Operasyonları

2012 yılının BDP'yi etkileyen ilk gelişmesi, 17 ilde düzenlenen KCK operasyonları ve bu operasyonların sonucunda BDP çevrelerine yakın pek çok kişinin gözaltına alınma-

şıydı. Bu operasyonlarda Kürt siyasi hareketinin önemli figürlerinden Leyla Zana'nın evinin aranması ve ardından 9 Şubat'ta BDP'lilerin, Öcalan'ın yakalanmasının yıldönümü olan 15 Şubat'ta parti teşkilatlarını sokağa inmeye çağırması siyasi tansiyonu iyice artırdı. Bu gelişmelerin ardından BDP'liler KCK operasyonlarının durdurulması ve Abdullah Öcalan'ın durumunun iyileştirilmesi taleplerinde bir farkındalık yaratmak adına iki yıl önce başlattıkları sivil itaatsizlik eylemlerine geri dönerek iki gün sürecek bir açlık grevine başladılar. Bu eylem, Eylül ayında bu sefer hapishanelerde bulunan PKK'lı mahkûmlar tarafından, Abdullah Öcalan'ın üzerindeki tecridin kalkması, anadilde eğitim ve anadilde savunma hakkı talepleri için tekrar başlatılacak ve kamuoyunda da çokça tartışıldıktan 67 gün sonra sona erecekti.

KCK operasyonlarının parti kadrolarını daraltması nedeniyle BDP üst yönetimi, 27 Temmuz'daki basın açıklamasında II. Olağanüstü Kongrenin 14 Ekim'de gerçekleştirileceğini duyurdu. Genel Başkan Demirtaş, olağan kongrenin üzerinden henüz bir yıl geçmeden, Parti Meclisinin, 80 asil ve 40 yedekten oluşan 120 kişilik kadrosundan 56 kişinin tutuklamalar yüzünden parti meclisinde yer alamadığını ifade ederek, çalışamaz hale gelen Parti Meclisindeki boşlukları doldurmak için II. Olağanüstü Kongrenin yapılmasının elzem olduğunu ifade etti.³² 14 Ekim'de gerçekleşen Kongrede Genel Başkanlık seçimi için kayıtlı 1191 delegeden 654'ü oy kullandı. 650 oy geçerli, 4 oy geçersiz kabul edildi. Selahattin Demirtaş, 650 oyla yeniden Genel Başkanlığa seçildi.³³ Kongrede, bir ilk yaşanarak, salona Türk bayrağı asıldı. Kongreye özerklik talebi damga vurdu. 15-20 bölgeden oluşmuş özerk yönetim bölgeleri önerdiklerini belirten BDP Genel Başkanı Selahattin Demirtaş, "Bu etnik temelli bir bölge değil. Sosyo-ekonomik, kültürel durumuna göre 15-20 bölge olabilir" diye konuştu.³⁴ Matematiksel bir ihtiyaçtan yola çıkılarak gerçekleştirilen Kongre'nin bu ihtiyacı gidermeyle sınırlı bir fonksiyon icra ettiğini söylemek mümkün. Bu çerçevede, 2012 yılı içinde, kongre sürecinden geçen diğer partilerin (AK Parti, CHP, MHP) aksine, BDP kongresi, parti kimliği ve siyaseti üzerinde kalıcı bir etkiye yol açmamış görünmektedir.

5.2 Müzakere Çağruları

Mart ayının son günlerinde Başbakan Erdoğan'ın "BDP ile dürüst davrandıkları sürece görüşme yapabiliriz"³⁵ açıklamalarının ardından Gülten Kışanak "Kürt sorunu müzakereci bir yöntemle çözülmek isteniyorsa BDP, Kandil ve İmralı buna hazırdır"³⁶ diyerek muhataplıkta üç aktörün de önemini her zaman göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtti. BDP'nin aktörlük konusunda genel tutumunu yansıtan Kışanak'ın bu açıklamalarını destekler nitelikte, muhtelif zamanlarda partiden yapılan farklı açıklamalarda, aktörler arasında "eşitlik" ve "biri olmadan diğerlerinin 'anlamsızlığına'" yönelik açıklamalar yapıldı.³⁷ Hükümet ve BDP arasında müzakere çağruları, yıl içinde farklı zamanlarda tekrar gündeme gelmiş olmasına rağmen, diyalog ve müzakerenin yaslanacağı zeminin yokluğu, çağruların fiiliyata geçmesini engelledi.

32. Demirtaş'ın açıklamalarının detayları için bkz. <http://www.cnnturk.com/2012/turkiye/07/27/bdp-olaganustu.kongreye.gidiyor/670546.0/index.html>

33. Kongre sonuçlarının detaylı bilgileri için bkz. <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/10/14/bdp-kongresinde-ocalan-posteri>

34. Demirtaş'ın açıklamalarının ayrıntıları için bkz. <http://www.ntvmsnbc.com/id/25390019/>

35. Başbakanın açıklaması için bkz. <http://siyaset.milliyet.com.tr/bdp-ye-terorle-mucadele-mesaji/siyaset/siyasetdetay/23.03.2012/1519285/default.htm>

36. Kışanak'ın açıklamaları için bkz. http://www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberno=1264965

37. Bu argümana örnek olarak bkz. Aysel Tuğluk'un açıklamaları: <http://bit.ly/12CdodS>

2012 yılı, öteden beri örgüt ile parti olma arasındaki belirsizlikle siyaset yapan BDP'nin, siyasi parti olmaktan biraz daha uzaklaşarak örgütle daha fazla özdeşleştiği bir yıl oldu.

Öteden beri, siyasi sözcülüğünü üstlendiği kitleyi makul bir siyasal vasata çekmek yerine, belirlenen konuma kendisini uyarlayan BDP, açlık grevi eylemi sırasında da bu geleneği bozmadı.

5.3 Açlık Grevleri

BDP için 2012 yılının önemli gündem maddelerinden bir diğeri de açlık grevleriydi. Ancak belirtmekte yarar var ki; BDP açısından sürece bakıldığında, bu krizi çözme noktasında kendisinden beklenen arabuluculuğu devreye sokmaktan ziyade parti, süreci bir aktörlük hiyerarşisine indirgeyerek bu mücadelede Abdullah Öcalan'ın elini güçlendirme gayesini gütmüş ve bu yüzden açlık grevinin süresi uzadıkça cezaevlerinden cenazelerin çıkma riskini de peşinen üstlenmiştir. Abdullah Öcalan'ın üzerindeki tecritin kalkması için cezaevlerindeki PKK'lı mahkûmlar tarafından başlatılan açlık grevi, 12 Eylül'den 18 Kasım'a kadar 67 gün boyunca sürdü. Bu sürece, açlık grevlerinin bitmesine yakın bir tarihte eklemlenen BDP, önce açlık grevlerini destekleme kararı aldı, ardından milletvekilleri ve belediye başkanları düzeyinde kendisi de greve katıldı. Açlık grevleri gündemin ana konusu haline gelip hükümet ve BDP arasında gerilimin arttığı günlerde, Öcalan devreye girerek, açlık grevlerinin bitirilmesi yönünde görüş bildirdikten kısa bir süre sonra açlık grevleri bitirildi.

Öteden beri, siyasi sözcülüğünü üstlendiği kitleyi makul bir siyasal vasata çekmek yerine, belirlenen konuma kendisini uyarlayan BDP, açlık grevi eylemi sırasında da bu geleneği bozmadı. Açlık grevi eyleminde BDP, tabanı ve kamuoyu arasında uzlaştırıcı bir arabulucu rolüne soyunmak yerine kendisi de greve katılarak, çözümün değil, sorunun bir parçası oldu. BDP, çıkan bir krize müdahale edip siyasal pozisyonunu güçlendirmek yerine, kendi aktörlüğünü bilinçli şekilde ikincil bir konuma iterek Öcalan'ın pozisyonunu güçlendirmeye çalıştı. Önüne çıkan bu fırsatı, en basitinden arabuluculuk pozisyonu üstlenerek siyasi iradesini güçlendirmek üzere kullanmak yerine, edilgen bir pozisyonla kendisini grev eylemcileriyle eşitleyen BDP, siyaset kurumu tarafından ciddiye alınma ve/ya kendi kitesini yönlendirme potansiyelini de zayıflattı.

5.4 PKK'lılarla Kucaklaşma ve Dokunulmazlık Tartışması

BDP için yılın en büyük krizi, 17 Ağustos 2012'de 9 BDP'li milletvekilinin Şemdinli ilçesi Bağlar Köyü'nde PKK'lı teröristlerle kucaklaşmasıyla meydana geldi. BDP'li milletvekillerinin PKK'lılarla kameralar önünde oldukça samimi fotoğraflar vermeleri gerek kamuoyunda gerekse de Hükümet kanadında büyük bir infiale yol açtı. Bu buluşmada BDP'li vekillerin örgüt üyelerine karşı oldukça sıcakkanlı yaklaşımlarının, toplumda BDP'ye sıcak bakmayan ancak partinin varlığını ve onun etnik siyasetini demokratik çoğulculuğun bir unsuru olarak kabul eden kesimlerce BDP adına açılan kredinin kolektif hafızada dumura uğramasına neden oldu. Bu fotoğrafın, sonuçları itibariyle, "İl. Habur etkisi" yarattığını söylemek yanlış olmaz. 9'u BDP'li 10 milletvekili hakkında Van Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan fezlekenin Adalet Bakanlığına gönderilmesinin³⁸ ardından Başbakan'ın dokunulmazlıkları kaldırma lehine verdiği demeçlerle, fezlekeler Meclis'e gelmiş bulunmaktadır.

5.5 Sonuç

Bölgesel gelişmelerin Kürt meselesinin ve PKK'nın akıbetini doğrudan belirleyecek bir düzeye geldiği, vesayetın tasfiyesinden sonra Kürt meselesi ve PKK dosyasını gündemine alan siyasetin ve siyasi iktidarın çözüm için yoğun bir arayış sürecinde olduğu,

PKK'nın yanlış bir bölgesel okumayla gerçekleştirdiği Temmuz 2011'deki Silvan saldırısından sonra demokratik siyasete alan kapatmayı öncelikleri arasına alarak çözüm umudunu örseleyecek bir şiddet sarmalı başlattığı bir dönemde, BDP, her zamankinden daha fazla ihtiyaç hissedilen siyasi bir inisiyatif üstlenmek yerine PKK'ya bağlı, bilindik edilgen tavrını sürdürdü. Bu çerçevede, ulusal ve bölgesel koşulların Kürt sorununu çözmeye ve PKK'yı silahsızlandırmaya aciliyet kazandırdığı, objektif koşullar itibarıyla çözüme en fazla yaklaşıldığı bir zaman diliminde, 2012 yılında, BDP, siyaset üretmek üzere yakaladığı fırsatları hoyrat bir tutumla teperek PKK yedeğinde yürüttüğü apolitik tutumunu tahkim etti.

KRONOLOJİ	VEKALET SİYASETİ VE BDP
13 Ocak 2012	17 ilde 123 adreste PKK'nın şehir yapılanması KCK'ya yönelik operasyonlar gerçekleşti.
20 Şubat 2012	BDP milletvekilleri, KCK operasyonlarını protesto etmek için iki günlük açlık grevi yapma kararı aldı.
27 Temmuz 2012	BDP, Parti Meclisi'nde 120 kişilik kadrosundan 56 kişinin çalışamaz hale gelmesini gerekçe göstererek 14 Ekim 2012 tarihinde olağanüstü kongreye gitme kararı aldı.
17 Ağustos 2012	Hakkâri'nin Şemdinli ilçesine giden 9'u BDP'li 10 milletvekili, yol kesen PKK'lılarla kucaklaştı.
5 Eylül 2012	Başbakan, BDP'li milletvekillerinin PKK'lılarla kucaklaşmasının ardından milletvekili dokunulmazlıklarını gündeme getirerek "Parlamentoda gereği yapılacak" dedi.
12 Eylül 2012	Hapishanelerdeki PKK'lı mahkûmlar Abdullah Öcalan'ın şartlarının iyileştirilmesi için açlık grevi başlattılar.
18 Kasım 2012	Abdullah Öcalan'ın "açlık grevlerini bitirin" talimatının ardından açlık grevleri 67. günün sonunda bitirildi.
27 Kasım 2012	Van Bağımsız Milletvekili Aysel Tuğluk ile 9 BDP'li milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin Başbakanlık Tezkeresi, TBMM Başkanlığı'na sunuldu.

6. GÜVENLİK-DİYALOG EKSENİNDE PKK VE KÜRT MESELESİ

2012 yılı, 14 Temmuz 2011'de PKK'nın Silvan'da gerçekleştirdiği saldırıyla başlayan sürecin gölgesinde geçti. 2012 yılı boyunca, yoğunlaşan çatışma, güvenlik ihtiyacı, dili ve enstrümanlarının ön plana çıkmasına, siyasetin mesaisinin çoğunu güvenlik tedbirlerinin güçlendirilmesine hasretmesine ve Kürt meselesinin çözümüne ilişkin gündemin terörle mücadele gündemi karşısında mevzi kaybetmesine yol açtı.

Silvan saldırısının anlamının ve bu saldırı sonrasında siyasete egemen olan havanın daha doğru anlaşılması için biraz geriye gidip açılım sürecini hatırlamakta yarar var. 2009'da başlayan 'açılım' süreci, devletin PKK ile mücadele ve Kürt sorununu çözüme stratejisinde esaslı bir kırılmayı ifade ediyordu. Türkiye'nin vesayetle mücadelede kat ettiği mesafenin bir yansıması olarak siyasal sistem militarist öğelerden arındırıldıkça güçlenen sivil siyaset, sorunları güvenlikçi paradigma ekseninde değerlendirmekten uzaklaşarak demokratikleşme perspektifini içselleştirmeye başladı.

Bu paradigma değişiminin yansıdığı başlıkların başında Kürt sorunu ve PKK ile mücadele geliyordu. Yıllarca, güvenlikçi paradigma çerçevesinde Kürt meselesi, PKK ile eşitlenerek inkar edilmiş, silahlı mücadele tek geçerli enstrüman olmuştu. Sivil siyasetin vesayetçi aktörler karşısında mevzi kazanmaya başlamasının yansıması olarak, önce Kürt meselesi, asayiş ve güvenlik parantezinden çıkarıldı, ardından da PKK'nın silahsızlandırılmasına yönelik sivil-siyasi enstrümanlar kullanılmaya başlandı. Kürt so-

Ulusal ve bölgesel koşulların Kürt sorununu çözmeye ve PKK'yı silahsızlandırmaya aciliyet kazandırdığı, çözüme en fazla yaklaşıldığı bir zaman diliminde, 2012 yılında, BDP, siyaset üretmek üzere yakaladığı fırsatları hoyrat bir tutumla teperek PKK yedeğinde yürüttüğü apolitik tutumunu tahkim etti.

2012'de Kürt meselesinin çözümünde demokratikleşme perspektifinden vazgeçilmedi ancak PKK'nın silahsızlandırılmasına yönelik arayışlarda güvenlik perspektifi ve askeri çözüm ağırlık kazanmaya başladı.

runun çözümünde 'demokratikleşme', PKK'nın silahsızlandırılmasında da 'diyalog' enstrümanları devreye sokuldu.

Sivil-siyasi enstrümanların yoğun bir şekilde kullanıldığı bu süreç, PKK'nın Temmuz 2011'de gerçekleştirdiği Silvan saldırılarıyla büyük bir yara aldı. Kürt meselesinin çözümünde demokratikleşme perspektifinden vazgeçilmedi ancak PKK'nın silahsızlandırılmasına yönelik arayışlarda güvenlik perspektifi ve askeri çözüm ağırlık kazanmaya başladı. PKK, Arap Baharı'nın Kürt Baharına yol açacağı beklentisiyle çözüm sürecini erteleme ileri de daha avantajlı sonuçlar üreteceğini varsayıp, Silvan saldırısıyla devletle diyalog sürecini baltalamıştı. Devlet diyalog sürecinden yaşadığı hayal kırıklığıyla, PKK ise bölgesel dinamiklerin çözümsüzlüğü daha kârlı kıldığına yönelik yanlış okumayla, güvenlik ve çatışma politikalarına yöneldiler.

Silvan saldırısı, devletin çözüm perspektifinde köklü değişikliklere yol açarak, PKK'nın diyalogla silahsızlandırılmayacağı ve PKK silahsızlandırılmadıkça Kürt sorunun demokratik reformlarla çözülemeyeceği kanaatinin oluşmasını sağladı. 2012 yılı, devlet ve PKK'nın Silvan saldırısı sonrası benimsedikleri çatışma ve sahada çatışarak üstünlük kazanma stratejisine sahne oldu. Bu çerçevede, 2012 yılı, şiddetin son yılların en yüksek düzeyine çıktığı, bölgesel ve küresel dinamiklerin sorun ve çözüm üzerindeki belirleyici etkisinin en fazla telaffuz edildiği, Kürt siyasetinde aktörlük ve muhataplık (Öcalan, Kandil, KCK, BDP, DTK, Avrupa) tartışmalarının hız kesmeden devam ettiği, devletin çözüm perspektifi ve enstrümanlarına yönelik eleştirilerin arttığı bir yıl olarak kayıtlara geçti.

6.1 Şiddetin Yükselmesi ve Eylemlerin Çeşitlenmesi

14 Temmuz 2011 Silvan saldırısıyla startı verilen yeni dönemde, 2011'in Ekim ayında PKK'nın Hakkâri'nin Yüksekova ve Çukurca ilçelerindeki askeri hedeflere yaptığı saldırılar sonucu 24 askerin hayatını kaybetmesi³⁹ ve 28 Aralık'ta silahlı kuvvetlere ait uçakların Şırnak'ın Uludere (Roboski) bölgesinde sınırı geçen köylüleri bombalaması üzerine 35 vatandaşın hayatını kaybetmesi⁴⁰ ile ülke bir şiddet ve çatışma sarmalına girdi. Bu dönemde benimsenen mücadele stratejisinin birbiriyle ilişkili üç düzlem üzerinden yürütüldüğü söylenebilir: yaygın şiddet kullanımı, mücadele tarzının çeşitlendirilmesi ve AK Parti'nin ana hedef olarak belirlenmesi. PKK, bu üç düzleme yaslanarak, 2012 yılı boyunca çok yoğun, şiddetli ve kararlı bir mücadele yürüttü.

PKK'nın lider kadrosunun yılın ilk döneminde kullandığı dil ve ortaya koyduğu yeni mücadele (savaş) konsepti, yılın geri kalan kısmında yaygın şiddetin hâkim dili oluşturacağına dair güçlü mesajlar içermekteydi. Cemil Bayık'ın, ANF'ye verdiği mülakatta "Artık bunun dağı, şehri, metropolü kalmayacak, savaş her alana yayılacaktır. Kürt Özgürlük Hareketi devletin askeri güçlerine, polis ve kontrgerilla güçlerine, bu savaşın merkezinde yer alan idari ve siyasi güçlere yönelecektir. Savaş geçmiş dönemden farklı sürecektir"⁴¹ sözleriyle işaret ettiği yeni strateji, örgütün, askeri ve sivil alanı, dağı ve şehri içerecek kitlesel şiddet kullanımını çözüm sürecinin ana eksenine yerleştireceğini gösteriyordu. Dolayısıyla, örgüt, siyasetle çözüm arama, silah ve siyaseti beraber kullanma ve silahı çözümün tek unsuru olarak görme (Devrimci Halk Savaşı) yöntemlerinden üçüncüsünü bu yeni dönemin ana stratejisi olarak benimsediğini ortaya koyuyordu.⁴²

39. Bu saldırı hakkında detaylı bilgi sahibi olmak için bkz. <http://www.ntvmsnbc.com/id/25289955/>

40. Bu olay hakkında daha detaylı bilgiye sahip olmak için bkz. <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?ArticleID=1074002&CategoryID=77&aType=RadikalDetayV3>

41. Cemil Bayık'la yapılan röportajın tamamını okumak için bkz. <http://www.firatnews.com/index.php?rupel=nuce&nuceID=57535>

42. Yalçın Akdoğan, "Öcalan'ı gömen strateji, BDP'yi de anlamsızlaştırıyor," *Star*, 9 Ağustos 2012, <http://haber.stargazete.com/yazar/ocalani-gomen-strateji-bdpyi-de-anlamsizlastiriyor/yazi-660072>

Bu stratejinin bir sonucu olarak, 2012, son yılların en kanlı yılı oldu. Savunma bakanlığının verilerine göre 2002 yılında 6 asker çatışmalarda hayatını kaybederken, bu rakam 2009'da 56, 2010'da 88, 2011'de 99 ve 01 Ocak – 31 Ekim 2012 tarihleri arasında 123 olarak gerçekleşti.⁴³ Buna karşılık, yılın ilk 10 ayında çatışmalarda ölen PKK'lı sayısı ise 496'dır.⁴⁴

2012'de yaşanan şiddet sarmalı, sadece askeri hedeflerle sınırlı kalmayıp, sivil alanları da hedef aldı. PKK, devlete ve AK Parti hükümetine ciddi bir maliyet doğuracağını hesaplayarak, şiddeti, Gaziantep örneğinde olduğu gibi şehirlere ve sivil alana taşıyacak şekilde daha çok kullanmaya başladı. Örgüt, yükselen şiddet dalgasının önce örgüte karşı toplumsal bir öfkeyi tetiklese de, belli bir süre sonra, şiddeti durdurmaya siyasi iktidara yöneleceğini hesaplamaktadır. Bununla birlikte, Ortadoğu'da yaşanan gelişmelerin de Türkiye'de yaşanan şiddet dalgasının Türkiye'ye olan maliyetini artırıcı bir işlev gördüğünü düşünmektedir. Kendi ülkesinde düşük yoğunluklu çatışmalar yaşayan Türkiye'nin hem Ortadoğu platformunda hem de uluslararası alanda sürekli bir yumuşak karına sahip olacağını varsayarak, Arap Baharı'na benzeyen bir Kürt Baharı'nın, hükümetin yeni bölgesel sistemin ana sözcüsü olma imajına gölge düşüreceğini hesaplamaktadır.

Gelişen şiddetin boyutu ile etkilediği alanın yanında, uygulanan yeni eylem tarzı, önceki yıllarda uygulanan geleneksel gerilla tarzı mücadele biçimlerinden (vur-kaç taktiği) farklılıklar arz etmekteydi. "Alan savunması", "vur-kal" veya "alan düşürülmesi" olarak tanımlanan bu yeni eylem tarzı daha önce Arap Baharı'ndan esinlenerek geliştirilen "Devrimci Halk Savaşı" konseptinin yeni bir veçhesini oluşturmaktaydı. Özellikle yaz aylarında, Şemdinli-Hakkâri-Yüksekova ekseninde uygulamaya çalışılan ve 14 Temmuz'daki Şemdinli saldırısıyla da test edilen bu taktikle örgüt, Arap Baharı deneyimini yaşamış ve yaşayan ülkelerde de gerçekleştiği gibi, önce bir bölgeyi düşürüp (kurtarılmış alan yaratma) oradan da bir Kürt Baharı'nı başlatmayı denedi. Nitekim BDP Genel Başkanı Selahattin Demirtaş'ın 'Şemdinli ile Çukurca arasındaki 300-400 kilometrelik bir alanın örgütün denetiminde olduğu, askerinin bu bölgelere karadan operasyon yapamadığı'⁴⁵ şeklindeki demeci de bu stratejinin yansımalarından biri olarak değerlendirilebilir.

6.2 Arap Baharı'nın Etkisi

Temmuz ayında yeni taktiğin uygulandığı Şemdinli saldırısı sırasında örgütün, 30 yıllık tarihinde bir ilki gerçekleştirip, yaptığı yol kontrolünü nokta adresi vererek twitter hesabı üzerinde duyurması da, sosyal medyanın Arap Baharında oynadığı rolden ilham aldığına işaret etmektedir. Son olarak da, bu tarz eylemlerin yoğunlaştığı Temmuz, Ağustos aylarının aynı zamanda Suriye Kürt'lerinin (PYD'nin) Kuzey'de Baas rejiminden boşalan otorite boşluğunu doldurduğu döneme denk gelmesi, PKK'nın bu saldırılar ile devlete Suriye'ye müdahale etmesi halinde denkleme dâhil olacağı mesajını vermeye çalıştığı anlaşılmaktadır.⁴⁶

PKK'nın bu yıl ilk defa başvurduğu eylem tarzlarından bir diğeri de, "siyasetçilerin kaçırılması" oldu. Hüseyin Aygün'ün kaçırılması kamuoyunda daha yoğun bir farkındalık

"Alan savunması", "vur-kal" veya "alan düşürülmesi" olarak tanımlanan bu yeni eylem tarzı daha önce Arap Baharı'ndan esinlenerek geliştirilen "Devrimci Halk Savaşı" konseptinin yeni bir veçhesini oluşturmaktaydı.

43. Milli Savunma Bakanının açıklaması için bkz. <http://www.ntvmsnbc.com/id/25404614/>; <http://www.ntvmsnbc.com/id/25404615/>

44. "Yılın ilk 10 ayında öldürülen PKK'lı sayısı," *Haber7.com*, 8 Kasım 2012. <http://www.haber7.com/guncel/haber/949357-yilin-ilk-10-ayinda-oldurulen-pkkl-sayisi>

45. Selahattin Demirtaş'ın demecinin tamamı için bkz. <http://www.ntvmsnbc.com/id/25377501/>

46. Murat Karayılan'ın ANF'ye verdiği mülakatın tamamı için bkz. <http://www.firatnews.com/index.php?rupel=nuce&nuceID=67915>

Örgüt, devletin sahibi olarak algıladığı AK Parti'ye karşı verdiği mücadeleyi adeta devlete karşı verilen mücadeleyle eşdeğer gördüğü için AK Parti'yi hedef almaktadır.

oluştursa da, bu yıl AK Parti'nin bölge temsilcilerine yönelik yoğun kaçırılma hadiseleri de yaşandı.⁴⁷ Bu kaçırılmalarda örgütün kullandığı terminolojiyle ("gözümlü alındı", "sorgulanıyor" ve "işlemleri bittikten sonra serbest bırakılacak") bu yıl izlenen mücadele stratejisini beraber değerlendirdiğimizde, PKK'nın ülkenin doğu ve güney doğusunda alana hâkim olduğu algısını topluma aşılama çalıştığı anlaşılmaktadır. PKK'nın alan hâkimiyeti stratejisi, resmi ve siyasi aktörleri kaçırmayı, okulları boykot etmeye yönelik baskıları, yol kontrollerini sıklaştırması, kararlı bir stratejinin hayata geçirilme çalışıldığını göstermektedir.

Bu yeni konseptin son ayağını ise Bayık'ın yılın başında dile getirdiği, Duran Kalkan'ın da 1 Temmuz'da ANF'ye verdiği mülakatta detaylandığı AK Parti'yi yenilgiye uğratma stratejisi oluşturmaktadır. Kalkan, artık silahlı çözüm aşamasına girdiklerini anlattığı bu röportajda, bu süreçte AK Parti'ye yönelik yaklaşımlarını şöyle ifade ediyordu: "Biz iki yıl önce stratejik değişiklik yaptık. Artık mevcut AKP yönetimi devam ettikçe Kürt sorununun siyasi çözümünün gerçekleşemeyeceği kanaatine vardık. Dolayısıyla da AKP'yi siyasi yenilgiye uğratabilecek aktif bir mücadele konumuna geçtik, strateji değiştirdik. Devrimci halk savaşıyla AKP siyasetini yenilgiye uğratarak Kürt sorununun demokratik siyasal çözümünü böyle bir direniş temelinde gerçekleştirmeyi öngördük."⁴⁸ Bu cümlelerin de işaret ettiği gibi AK Parti'ye karşı aktif ve sert mücadele bu yeni konseptin temel ayaklarından birisini teşkil etmekteydi.

Örgütün geliştirdiği yeni mücadele konseptinde AK Parti'yi ana hedef seçmesinin birçok siyasal sebebi mevcuttur. Birincisi, Kürtlerin yoğun yaşadığı doğu ve güney doğuda pratikte çok partili bir siyasal sistemden ziyade iki partili bir sistem mevcuttur: AK Parti ve BDP. Dolayısıyla, AK Parti'yi zayıflatmak yegâne hâkim olmak anlamına gelecektir. İkincisi, vesayet sisteminin önemli oranda geriletilmesi ve askerinin yasal sınırlarına çekilmesi, örgüte AK Parti'nin Türkiye'deki asıl gücü temsil ettiği algısının hâkim olmasına yol açmış görünmektedir.

Örgüt, devletin sahibi olarak algıladığı AK Parti'ye karşı verdiği mücadeleyi adeta devlete karşı verilen mücadeleyle eşdeğer gördüğü için AK Parti'yi hedef almaktadır. Üçüncüsü, devletin bölgedeki halk nezdinde büyük bir meşruiyet sorunu yaşamasına rağmen AK Parti'nin aynı bölgede geniş bir toplumsal kesime hitap edebilmesi örgütün AK Parti'yi hedef almasına neden olmaktadır. Bu çerçevede, örgüt, bölgede kuracağı hegemonyaya karşı en büyük tehdidin meşruiyet sorunu yaşayan devletten ziyade toplumsal tabanı olan AK Parti olduğunu düşünmektedir.

6.3 Yeni Bölgesel Dinamikler

PKK'nın 2012 yılındaki stratejisini ve bu stratejinin değişen veçhelerini daha doğru bir çerçeveye yerleştirmek için bölgesel gelişmelerin ürettiği fırsat alanlarına da bakmakta yarar var. Nitekim PKK merkez komitesinin 2012 yılında verdiği demeçlerin neredeyse tamamında bölgesel gelişmelere ilişkin analizler ihmal edilmemektedir. Cengiz Çandar'ın ifade ettiği soğuk savaş sonrasında Orta ve Doğu Avrupa'daki ülkelerin maruz kaldığı harita değişimine benzer şekilde, Ortadoğu'daki gelişmelerin de bölge

47. Kaçırılan AK Partililerden bazıları: Hakkâri İl Başkanı Mecit Tarhan, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25378853/>; Van Gürpınar AK Parti İlçe Başkanı Hayrullah Tanış, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25363467/>; Diyarbakır AK Parti merkez Sur İlçesi eski İlçe Başkanı Hamit Çelikkkanat, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/21273743.asp>; AK Parti Kulp İlçe Başkanı Veyssel Çelik, <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/05/14/ak-parti-kulp-ilce-baskani-kacirildi>

48. Röportajın tamamı için bkz. <http://www.firatnews.com/index.php?rupel=nuce&nucelD=64940>

ülkelerinin haritalarını değiştireceği kanaatinin, örgütün lider kadrosu tarafından paylaşıldığı anlaşılmaktadır.⁴⁹

Bunun yanında, Ortadoğu'daki mezhep jeo-politiğinin birçok başkentin siyaset ve pozisyon belirlemesini etkileyen ana dinamik olarak ortaya çıkması, hem devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerini hem de devletlerin devlet-dışı aktörlerle kurdukları ilişkileri yeniden dizayn etme ihtiyacını doğurdu. Suriye krizinde kristalleşen bu yeni tutum ve durum Esad Rejimi, İran ve Irak'taki Maliki yönetimini statüko kampında toplarken, Türkiye, Katar ve benzeri ülkeler ise değişim kampında yer aldılar. Bu yeni durum, bu 3 sınır ülkesinin PKK'ya karşı Türkiye'ye daha önce sundukları desteklerini durdurup, tersi bir politika izlemelerine yol açtı. Bu politikanın somut sonuçlarından biri, 5 Eylül 2011 tarihinde İran ve PJAK arasında yapılan antlaşma olmuştur.⁵⁰ Bu antlaşmayla, PJAK İran'a karşı yaptığı saldırılarını durdururken, İran'da bunun karşılığında PKK/PJAK'ın kamplarına düzenlediği hava hareketlerini durdurdu. Suriye, İran ve Irak'ın uyguladığı baskının ortadan kalkması,⁵¹ PKK'ya operasyonel kabiliyet ile geniş manevra alanı sağlarken, Türkiye'ye karşı daha rahat eylem yapabilme imkânı sundu.

Buna paralel olarak, Suriye'deki Baas rejiminin muhalifler karşısında mevzi kaybetmesi, ülkenin belli bölgelerindeki otoritesini yitirmesi, Suriye'deki en organize olmuş gruplardan biri olan Kürtlerin, ama özellikle de PKK'ya yakınlığıyla bilinen PYD'nin bu durumdan istifade etmesini sağladı. Bu bağlamda, Esad'ın Temmuz ayında güçlerini Kürt'lerin yoğun yaşadığı bölgelerden çekmesi sonrası PYD'nin oluşan bu boşluğu doldurması, de-facto bir otonom sistemin doğmasına yol açtı. PKK'da yer alan önemli orandaki Suriyeli sayısı ve PYD ile PKK arasındaki organik bağlar dikkate alındığında, Suriye'deki gelişmelerin Türkiye'deki Kürt meselesini etkileyeceği aşikârdır.

Yaşanan bu gelişmeler, Kürt meselesinin artık bölgesel bir mesele olduğunu ve sadece iç siyasette atılacak adımlarla halledilmesinin güçleştiğini göstermektedir. Dolayısıyla, üzerindeki bölgesel baskının şu anlık ortadan kalktığını gören ve Suriye'deki olayların da kendi lehine geliştiğini düşünen örgüt, hem Türkiye ile pazarlık masasına oturmak için bir aciliyet hissetmemekte hem de şu anda masaya otursa da neyi talep etmesi gerektiğini netleştirememektedir. Dolayısıyla, Suriye'deki denklem ile oradaki Kürtlerin ne elde edecekleri durumu netleşene kadar (bölgesel gelişmeler netlik kazanana kadar), Türkiye'nin PKK ile mücadelesinde esaslı-yapısal bir değişimin kaydedilmesi zor görünmektedir.

6.4 Açlık Grevlerinin Siyasal Yansımaları

Açlık grevleri ile onun etrafında yaşanan gelişmeler yılın son kısmında Kürt meselesi bağlamında yaşanan en önemli olay olmuştur. 12 Eylül'de cezaevlerindeki PKK, PJAK ve KCK'lı tutuklular, "Abdullah Öcalan'a yönelik tecridin kalkması", "Anadilde savunma" ve "Anadilde eğitim" talepleriyle açlık grevine başladılar. 64 kişiyle başlayan bu eylem kısa bir süre sonra diğer cezaevlerine de sıçrayıp, bini aşkın bir sayıya ulaştı. Başlangıç aşamasında, kamuoyunda çok fazla ilgi görmeyen bu grev, kırkıncı günlerine yaklaşınca hem durumun ciddiyetinin artması, hem yapılan kitlesel destek eylemleri ve BDP'nin

49. "Cengiz Çandar: Ortadoğu'da sınırlar değişecek, Türkiye de buna dahil..." t24.com.tr, 26.11.2012. <http://t24.com.tr/haber/cengiz-candar-ortadoguda-sinirlar-degisecek-turkiye-de-buna-dahil/218234>

50. Detaylı bilgi için bkz. Murat Karayılan'ın ANF ile yaptığı mülakat. <http://www.firatnews.com/index.php?rupel=nuce&nuceID=67915>

51. Murat Karayılan, ANF'ye verdiği mülakatta Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkilerin bozulması üzerine Suriye'nin kendilerine karşı yürüttüğü mücadeleyi durduğunu belirtiyor. Mülakatın tamamı için bkz. <http://www.firatnews.com/index.php?rupel=nuce&nuceID=67915>

Yaşanan bu gelişmeler, Kürt meselesinin artık bölgesel bir mesele olduğunu ve sadece iç siyasette atılacak adımlarla halledilmesinin güçleştiğini göstermektedir.

Hükümet, bir yandan Kürt meselesinin hak ihlallerinden kaynaklanan unsurlarını demokratik reformlarla çözme iradesini sürdürürken, öte taraftan da PKK'nın yükselttiği şiddet dalgasına karşı etkili bir terörle mücadele stratejisini hayata geçirmektedir.

bu konuyu sürekli işlemesi, hem de yazar ve aydın çevrelerinin bu konuyla alakalı açıklamaları meseleyi, Türkiye'nin ve kamuoyunun gündemine sokmayı başardı.

Açlık grevlerine karşı Hükümet iki ayaklı bir strateji izledi; Başbakan bu eylemle trajediden siyaset devşirilmeye çalışıldığını savunup bu çerçevede dile getirilen taleplere karşı tavizsiz bir tavır alırken -hatta "ıdam" konusunu tekrardan gündeme getirip karşı hamle yaparken-; Adalet Bakanı önce grevin 43. gününde Sincan'daki tutuklularla, daha sonra da BDP Genel Başkanı Demirtaş ile görüşerek, Bülent Arınç da eylemcilere grev bırakma çağrılarında bulunarak, grevi can kaybı olmadan diyalogla çözmeye çalıştı. Yapılan görüşmeler sonucunda Abdullah Öcalan'ın kardeşi Mehmet Öcalan'ın İmralı'ya gidip abisiyle görüşmesi konusunda mutabakat sağlandı. Yapılan görüşmede Abdullah Öcalan, açlık grevlerinin amacına ulaştığını dolayısıyla da bu greve derhal son verilmesi gerektiğini ifade edince, 18 Kasım'da, açlık grevlerinin 67. gününde, tutuklular grevi sonlandırdıklarını açıkladılar.

Açlık grevleri aracılığıyla ortaya konulan talepler, süreç boyunca yaşananlar ve bitirilme şekli şu hususlara işaret etmektedir. Birincisi, üç talepten biri olan "anadilde eğitim"e dair herhangi bir düzenlemenin yapılmamış olması, yapılacağına dair de ne bir söylemin ne de bir takvimin ortaya konulmamış olmasına rağmen grevin bitirilmesi ile "anadilde savunma"nın da zaten AK Parti'nin kongrede açıkladığı 63 maddelik siyaset vizyon belgesinde yer almış olduğu beraber değerlendirildiğinde, grevin asıl amacının Öcalan'ın üzerindeki tecridin kaldırılması ve onun Kürt meselesinde ana aktör olduğunun tescil edilmesinin oluşturduğu anlaşılmaktadır.

İkincisi, "anadilde savunma"nın, bu hakkın sözü edilen siyaset vizyon belgesinde yer almasına rağmen, hala bir kavga konusu olması, örgütün, elde edilen/edilecek hakların hükümetin uyguladığı demokratikleşme paketinin bir parçası olarak değil de kendilerinin giriştiği bir kavganın sonucunda elde edildiği algısını toplumda uyandırmak istemesinin sonucudur.

2012 senesinde olan bitenler 2013 senesinin de 'diyalog-mücadele' geriliminde bir yıl olacağını haber verirken Suriye sorunu mücadelenin sonucunu belirlemek bakımından sembolik bir anlam taşımaktadır. Suriye'de Esad rejiminin sonlanması veya gidişinin uzaması PKK'nın eylemlilik süreciyle yakından ilgilidir. Esad'ın gidişinin ertelenmesi PKK eylemlerinin artmasına zemin hazırlayacak ve bahar döneminde örgüt yeniden eylemlere başlayacaktır. Bu bağlamda kış süreci, kalıcı bir uzlaşma sağlanması ve güven artırıcı adımların atılması noktasında tarihi bir işlev görebilir.

6.5 Sonuç: Çözüm ama Nasıl?

Hükümet, bir yandan Kürt meselesinin hak ihlallerinden kaynaklanan unsurlarını demokratik reformlarla çözme iradesini sürdürürken, öte taraftan da PKK'nın yükselttiği şiddet dalgasına karşı etkili bir terörle mücadele stratejisini hayata geçirmektedir. Bu eş zamanlı iki farklı strateji, doğal olarak birbirini etkilemekte ve güvenlik ön plandayken demokratik reformlar gündemin arka sıralarına düşmektedir. Bu çerçevede, 2012'de PKK'nın katmanlı mücadele stratejisi dolayısıyla yükselen şiddet, siyasi gündemin güvenlikçi bir iklime teslim olmasına yol açmıştır.

Oysa 2012 yılı boyunca, bu iki strateji, eş zamanlı olarak yürütüldü. Güvenlikçi politika ve söylemin sıkça kullanıldığı yılın ilk dönemini, Kürtçe'nin okullarda seçmeli ders

olarak okul müfredatlarına sokulması gibi demokratik adımlar takip etti.⁵² 2012'nin ilk yarısına terörle mücadele söylemi damgasını vururken; senenin geri kalan kısmına siyasetle müzakere söylemi hâkim oldu.⁵³ Bu kısmi yumuşama, Leyla Zana'nın "Başbakan'ın bu sorunu çözebileceğine inandığını" açıklaması sonrası yapılan Erdoğan-Zana görüşmesi ile daha da iyimser bir yöne evrildi.

İçeride bunlar yaşanırken, Suriye krizinin Kürt boyutunun güçlü bir şekilde ortaya çıkması, hükümeti Barzani üzerinden bir çözüm arama formülüne itti. AK Parti'nin kongrede dağıttığı 63 maddelik siyaset vizyonu belgesinde yer alan "Anadilde savunmanın sorun olmaktan çıkarılması", "Anadilde kamu hizmetlerine erişim" ve "Mevzuatta etnik ayrımcılık algısı yaratan bütün hükümlerin ayıklanması"⁵⁴ gibi hedefleri ile başbakan veya hükümet kanadından farklı yetkililerden müzakere görüşmelerinin tekrardan başlayabileceğine dair beyanatlar,⁵⁵ Kürt meselesinde yılın ikinci yarısından itibaren ibrenin yeniden diyalog ve müzakere eksenli bir çözüme kaydığına işaret etmektedir.

Hassas olan bu dönemde, iyi planlanmamış bir politik hamlenin bu süreci yeniden tersine çevirme potansiyeli mevcuttur. Bu bağlamda, son günlerde yaşanan "dokunulmazlık" tartışmasının evrileceği yön diyalog/müzakere ekseninde gelişen olumlu iklimi değiştirme potansiyeline sahiptir.

14 Temmuz 2011'de gerçekleşen Silvan saldırısıyla yeniden tedavüle sokulan güvenlikçi perspektif, 2012'de yükselen şiddet dalgası ve gerçekleşen yüksek can kayıpları şeklinde yaşandı. Bununla birlikte, Suriye krizinin derinleşmesi ve PKK'nın PYD üzerinden mücadeleyi Suriye'yi de içerecek şekilde genişletme hesapları, meselenin bölgesel ve uluslararası boyutunu belirginleştirdi. Bugünden görünen, Türkiye'nin müzakere ve mücadele, siyaset ve güvenlik parametrelerini birlikte hesaba katan bir sorunu yönetme ve çözüme kavuşturma perspektifini sürdüreceğidir. Türkiye, bir yandan Kürt meselesini çözme iradesini sürdürerek demokratik hak temelli reform sürecini sürdürececek, öte taraftan da PKK'yı etkisizleştirmeye ve silahsızlandırmaya yönelik bir mücadele stratejisini devam ettirecektir.

Ulusal ve bölgesel güç odaklarının sorunu yönlendirme kapasitelerinin varlığını sürdürmesi ve PKK önderliğindeki Kürt siyasetinin silah bırakmaya hazır olmayışı, müzakere seçeneğinden sonuç alınmasını zorlaştırmakta ve demokratik reformların siyasal iklimi yumuşatmasını engellemektedir. Dolayısıyla, siyasal iklimin güvenlikçi kaygılara teslim oluşunun öncelikli sorumlusu, Türkiye'nin mevcut siyasal sistemi silahlı mücadeleye gerek bırakmayacak şekilde siyasal mücadeleye açıkken, Kürt meselesinin çözümüne ilişkin kaygılardan öte Kürt hareketinin ikbal kaygıları dolayısıyla Kürt siyasetinin silahlı mücadeleyi fetişleştirmesidir. Ancak, bu tespit, Türkiye'yi yönetme sorumluluğunu üstlenen AK Parti'nin yürüttüğü politikanın siyasal bağlamını anlamamıza yardımcı olsa da, AK Parti'nin çözüm sorumluluğunu azaltmamaktadır.

Bu çerçevede, yukarıda da vurgulandığı üzere, anlaşılabilir gerekçelere yaslansa da, 2012 yılında, çözümden çok sorunun konuşulmuş olması, umuttan çok kaygının hâkim olması, açılım siyasetinden öte güvenlik kaygılarının siyasal gündemi meşgul et-

PKK önderliğindeki Kürt siyasetinin silah bırakmaya hazır olmayışı, müzakere seçeneğinden sonuç alınmasını zorlaştırmakta ve demokratik reformların siyasal iklimi yumuşatmasını engellemektedir.

52. Bununla alakalı kapsamlı bir açıklama için bkz. <http://www.ntvmsnbc.com/id/25381268/>

53. Başbakan Erdoğan'ın "BDP'yi siyasi muhatap" olarak gördüğüne dair beyanati ile BDP Genel Başkanı Selahattin Demirtaş'ın buna cevabı için bkz. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/744311-hicbir-zaman-diyalog-kapisini-kapatmadik>

54. Bu maddelerin hepsine ulaşmak için bkz.

<http://www.haber7.com/partiler/haber/934507-ak-partinin-63-maddelik-hedefinde-ne-var>

55. "Gerekirse İmralı'yla görüşülür," *Sabah*, 27.09.2012.

<http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/09/27/erdogan-gerekirse-imraliyla-gorusulur>

AK Parti, her hangi bir koşul altında silah bırakma seçeneğini gündemine almadığı için şiddet ve teröre sarılan PKK'nın, güvenlik paradigmasını siyasal iklime hâkim kılma stratejisine teslim olmamalıdır.

mesi, önemli bir sıkıntı olarak not edilmelidir. AK Parti, her hangi bir koşul altında silah bırakma seçeneğini gündemine almadığı için şiddet ve teröre sarılan PKK'nın, güvenlik paradigmasını siyasal iklime hâkim kılma stratejisine teslim olmamalıdır. PKK'nın arzuladığı, terörle mücadele perspektifinin demokratik-siyasal çözüm perspektifinden daha fazla gündemi meşgul etmesidir. Terör ve terörle mücadele, gündemi meşgul ettikçe, toplumsal ayrışma zemini de güçlenmektedir.

AK Parti, demokratik-siyasal çözüm stratejisine yönelik inancını ve kararlılığını sürdürdüğü, bu kararlılığı, Kürtçe seçmeli ders uygulamasını başlatma, anadilde savunmayı mümkün kılma ve anadilde kamu hizmetlerini sağlamayı taahhüt etme üzerinden gösterdiği halde, 2012 yılı boyunca, terörle mücadele perspektifinin siyasal gündeme hâkim olmasına engel ol(a)mamıştır. Önümüzdeki yıllarda, PKK'nın öngördüğü toplumsal ayrışma stratejisini boşa çıkarmak üzere, AK Parti'nin terörle mücadele gündeminin siyasal iklime hakim olmasının önüne geçerek, toplumun her kesimine umut sağlayacak bir demokratikleşme perspektifini tedavülde tutması yararlı olacaktır.

KRONOLOJİ	GÜVENLİK-DİYALOG EKSENİNDE PKK VE KÜRT MESELESİ
29 Aralık 2011	F-16 savaş uçakları, İnsansız Hava Araçları'ndan (İHA) gelen görüntüler üzerine PKK'lı sandıkları Irak'tan kaçak mazot getiren vatandaşları bombaladı. Şırnak'ın Uludere ilçesi'ne bağlı Ortasu Köyü'ne yakın sınır bölgesinde meydana gelen olayda, 35 vatandaş yaşamını yitirdi.
3 Nisan 2012	BDP Genel Başkanı Selahattin Demirtaş, partinin Meclis grup toplantısında yaptığı konuşmada, Kürt sorunun çözümü için hükümetle diyalog kurmaya hazır olduklarını söyledi.
21 Mayıs 2012	PKK silah bırakmadıkça müzakere olmayacağını vurgulayan Başbakan Erdoğan, her şeye rağmen BDP'yi siyasi muhatap olarak gördüklerini belirtti.
14 Haziran 2012	Leyla Zana, Başbakan Erdoğan için, "Ben onun bu işi çözeceğine inanıyorum. Buna dair umudumu da, inancımı da asla yitirmedim. Yitirmek de istemiyorum" dedi.
30 Haziran 2012	Başbakan Erdoğan Diyarbakır Bağımsız Milletvekili Leyla Zana'yı kabul etti.
12 Temmuz 2012	Bölgesel Kürt Yönetimi lideri Mesut Barzani, 4 gün süren toplantılar sonucu Suriye Kürtleri arasında birlikteliği sağlayarak taraflarla birlik fotoğrafı çekirdi.
22 Temmuz 2012	Esad'ın askerlerinin Şam'da muhaliflerle mücadele için ülkenin kuzeyinden çekmesini fırsat bilen PKK'ya yakınlığıyla bilinen PYD birçok kentte "kontrolü ele geçirdiğini" duyurdu.
12 Ağustos 2012	CHP Tunceli milletvekili Hüseyin Aygün, PKK'lılar tarafından kaçırıldı ve iki gün sonra serbest bırakıldı.
17 Ağustos 2012	Hakkâri'nin Şemdinli ilçesine giden 9'u BDP'li 10 milletvekili, yol kesen PKK'lılarla kucaklaştı.
20 Ağustos 2012	PKK, Gaziantep'te Karşıyaka polis merkezi yakınlarında bomba yüklü araçla saldırı düzenledi. Olayda 9 kişi hayatını kaybetti, 66 kişi de yaralandı.
1 Eylül 2012	Başbakan Erdoğan, Şemdinli'de PKK'lılarla kuçaklaşan 9'u BDP'li 10 milletvekilinin dokunulmazlıklarının kaldırılacağı sinyali verdi.
12 Eylül 2012	Cezaevlerindeki PKK, PJAK ve KCK'lı tutuklular Abdullah Öcalan'a yönelik tecridin kalkması, Anadilde savunma ve Anadilde eğitim ile ilgili adımlar atılması talepleriyle açlık grevine başladılar.
12 Eylül 2012	Milli Eğitim Bakanlığı, ortaokullarda okutulacak Kürtçe ders müfredatını tamamladı.
24 Ekim 2012	Adalet Bakanı Sadullah Ergin açlık grevinin 43. gününde Sincan Cezaevi'nde açlık grevindeki tutuklu ve hükümlülerle görüştü.
15 Kasım 2012	Anadilde savunma hakkını düzenleyen taslak TBMM İnsan Hakları Komisyonu'ndan geçti.
17 Kasım 2012	Abdullah Öcalan, cezaevlerindeki PKK ve KCK'lı tutukluların sürdürdüğü açlık grevlerinin bir an önce bitirilmesi için kardeşi Mehmet Öcalan aracılığıyla çağrı yaptı.
27 Kasım 2012	Van Bağımsız Milletvekili Aysel Tuğluk ile 9 BDP'li milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin Başbakanlık Tezkeresi, TBMM Başkanlığı'na sunuldu.

7. SONUÇ

Türkiye, 2012 yılını, 12 Eylül (2010) referandumunu ve 12 Haziran (2011) seçimlerinin siyasal yansımalarıyla geçirdi. Bu iki kritik eşik, vesayetten arındırılmış demokratik bir Türkiye'yi inşa etmek yönünde verdikleri mesajla, bütün siyasi aktör, kurum ve kesimlerin siyaset zeminini değiştirdi. Ancak, Türkiye'nin 2014 ve 2015 yıllarında sırasıyla yerel, Cumhurbaşkanlığı ve genel seçimleri gerçekleştirecek olması, siyasi aktör ve partilerin, inşa sürecindeki performansları üzerinde etkili oldu. Bu durum, 2012 yılının doğru yorumlanması için 2010-2015 dönemini kapsayan daha geniş bir ölçeğin kullanılmasını zorunlu kılmaktadır.

2012 öncesindeki gelişmeler, siyasi aktörlere demokratik Türkiye'yi inşa etmek yönünde bir misyon yüklerken, 2012 sonrasındaki seçim eşikleri de siyasi aktörlerin muhtemel seçmen direncini dikkate alarak mutedil bir demokratikleşme süreci sürdürmesine yol açtı. Bu çerçevede, siyasal sistemi vesayetten arındırarak demokratikleştirme misyonunun, zamanın ruhuna uygun bir şekilde, kendi doğal mecrasında yavaş adımlarla ilerlediğini inkâr etmemekle beraber, 2014-2015 yıllarında gerçekleşecek seçim maratonu hayaletinin, 2012 yılında, siyasi aktörlerin karar alma süreçlerini etkileyici bir işlev gördüğünü söylemek mümkün.

Siyasetin gündemini meşgul eden meselelerin önemli bir kısmı, kaynağını 12 Eylül 2010 referandumundan aldı. Bu dönemde yapılan Anayasa değişikliği, 12 Eylül 1980 darbesinin 2012 yılında yargı önüne çıkmasını olanaklı kıldı. Böylece yargı, Cumhuriyet tarihinde ilk kez bir fiili darbenin sorumlularından hesap sormuş oldu. TBMM çatısı altında kurulan Darbe ve Muhtıraları Araştırma Komisyonu'nun çalışmaları da yasama organının darbeye yüzleşme sürecine müdahil olmasını beraberinde getirdi. Referandumla gündeme gelerek 2011 seçimlerinde toplumdaki vize alan bir başka mesele ise yeni Anayasa çalışmalarıydı. Meclis'te temsil edilen dört partinin oluşturduğu ve oybirliği esasına göre çalışan Anayasa Uzlaşma Komisyonu, 2012 yılının sonuna kadar tamamlanması öngörülen taslak metin konusunda arzulanan gelişmeyi sağlayamadı. Öte yandan yeni bir Anayasa ihtiyacının toplumun her kesimince kabul edildiği bir ortamda taslak üzerinde yaşanan anlaşmazlıkların yorumlanması için yakın gelecekte Türkiye'yi bekleyen süreçleri değerlendirmek gerekmektedir.

2014-2015 döneminde yapılması planlanan yerel ve genel seçimler ile Cumhurbaşkanlığı seçimi, kuşkusuz Türkiye'nin mevcut siyasi tartışmalarında önemli bir referans noktası olarak işlev görmektedir. Yukarıda yeni Anayasa yazım süreci üzerinden açıklamaya çalıştığımız 2012 yılının, 'geçmişin mirası' ile 'geleceğin hayaleti' arasındaki sıkışmışlığını, siyasi partilerin performansı üzerinden de test etmek mümkün. Siyasi partiler, yaklaşan seçim maratonu dolayısıyla söylem ve politikalarını yeni siyasal yapıya adapte etmekte zorlandılar. Bu çerçevede, yaklaşan seçimlerin, siyasi partilerin söylem ve politikalarında, yeni siyasal zemine uygun, yapısal değişiklikler yapmayı engelleyici bir işlev gördüğünü söylemek yanlış olmaz.

AK Parti, tüzüğünde yer alan 'üç dönem' maddesi nedeniyle Başbakan Erdoğan sonrasında izleyeceği yol haritasını çizmeye çalışırken, CHP cephesinde Kılıçdaroğlu'nun ulusalcılar ve sosyal demokratlar arasında izlediği denge siyaseti de mevcut seçmeni küstürmeden yeni kitlelere açılmak hesabına dayandı. 2010 referandumunda seçmeni etkileyemeyen, 12 Haziran seçimlerinde ise baraj tehlikesini yoğun şekilde hisseden

2012 yılının doğru yorumlanması için 2010-2015 dönemini kapsayan daha geniş bir ölçeğin kullanılması gerekir.

MHP, Batılı seçmenin beklentilerini karşılarlarken geleneksel kitleyi geri kazanma arzusu sergiledi. BDP ise enerjisini toplumun genelini ilgilendiren meseleler yerine Kürt meselesi ve Arap devrimleri sonrası yaşanan bölgesel dönüşüme hasretmiş gözüktü.

Siyasi aktörlerin tutum ve davranışlarına yansıyan bu baskı, hiç kuşkusuz, yeni Türkiye'yi inşa sürecini yavaşlatıcı bir etkiye yol açtı. Bu çerçevede, seçim maratonunun nihayete ereceği 2015 yılına kadar, inşa sürecinin kendi doğal mecrasında, aktörlere siyasal maliyetler üretmeyecek, kısmi ve parçalı demokratikleşme adımlarıyla yol alacağı öngörülebilir.

Türkiye, 2012 yılını, vesayet sisteminin siyasal denklem üzerindeki ağırlığını yitirmesini sembolize eden 12 Eylül (2010) referandumunu ve demokratik ilkelere dayalı yeni Türkiye'yi inşa sürecinin toplumdan vize almasını sembolize eden 12 Haziran (2011) seçimlerinin siyasal yansımalarıyla geçirdi. Bu iki kritik eşik, bütün siyasal aktör, kurum ve kesimlerin siyaset zeminini değiştirdi. Ancak, Türkiye'nin 2014 ve 2015 yıllarında sırasıyla yerel, Cumhurbaşkanlığı ve genel seçimleri gerçekleştirecek olması, siyasal aktör ve partilerin, inşa sürecindeki performansları üzerinde etkili oldu. Siyasi partiler, bir taraftan, 12 Eylül referandumunu ve 12 Haziran seçimlerinin verdiği demokratik reform ve yeni Türkiye'yi inşa mesajına bigâne kalamazken, öte taraftan, seçim maratonu arifesinde radikal bir siyasal hamlede bulunmaktan da çekindiler. Bu gerilimli siyasal psikoloji, 2012'de demokratik siyasal iklimin küçük adımlarla tahkim edilmesini olanaklı kılarken, kapsamlı bir siyasal reform sürecinin yaşanmasını da imkânsız kıldı.

Elinizdeki analizde, siyasal partilerin bu gerilimli siyasal psikolojinin etkisi altında yaşanan 2012 yılındaki performansları mercek altına alınırken, siyasal faaliyetin iki değişmez gündem maddesi olan vesayetle mücadele-darbelerle yüzleşme ve PKK'nın silahsızlandırılması-Kürt sorununun çözümü başlıklarında kaydedilen gelişmelere değinilmektedir.

HATEM ETE, Direktör, SETA Siyaset Araştırmaları
GALİP DALAY, Araştırma Asistanı, SETA Siyaset Araştırmaları
SAMİ ORÇUN ERSAY, Doktora Öğrencisi, Galatasaray Üniversitesi
DOĞAN EŞKİNAT, Araştırma Asistanı, SETA Siyaset Araştırmaları

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Caddesi No: 66
GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312.551 21 00 | Faks : +90 312.551 21 90
www.setav.org | info@setav.org

SETA | Washington D.C. Office

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington, D.C., 20036
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org